

Uunga

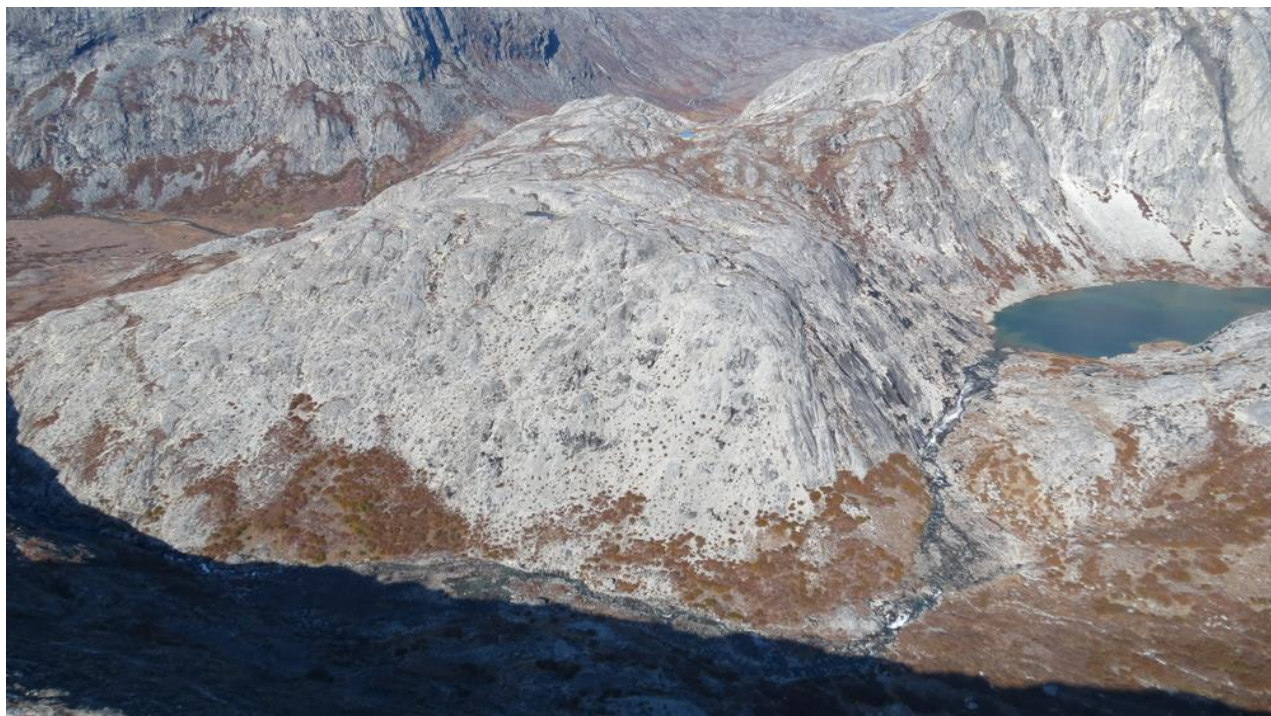
Atortussiassanut oqartussat

Allagartap uppersaatiip suunera

Suliniummi Suliarisassat Allattorsimaffiat

MAJOQQAP QAAVA

INUIAQATIGIINNI PIUJUAANNARTITSISU- MIK INGERLATSINERMIK NALILIINERMIK SULINIUMMI SULIARISASSAT ALLATTOR- SIMAFFIAT (TOR)

IMARISAI

1.	Aallaqqaasiut	2
2.	INUIAQATIGIINNI PIUJUARTUSSAMIK ILUAQUTAASUMIK SUNNIUTISSANIK NALILERSUINERUP SIUNERTAA	4
2.1	VSB-imik ingerlatsineq	4
2.2	Inatsisitigut sinaakkutit	6
3.	Suliniut pillugu allaatigisaq	9
3.1	Suliniutip inissisimaffia	9
3.2	Sumiiffimmi pissutsit	10
3.3	Majoqqap Qaavani suliniut	12
4.	Suliniutip innoqatigiinnut tunngasunut aamma inuiaqatigiinnut sunniutigisinnaasai	20
4.1	Suliaqarneq	22
4.2	Ilinniarneq	30
4.3	Aningaasaqarnikkut sunniutit (suliaqarnerunngitsoq)	32
4.4	Pisortaqarfik aamma ataqatigiinnermut aaqqiinerit	34
4.5	Sunniutit sinneruttut	43
5.	Soqutiginnittunik ilanngutitsineq	47
5.1	Soqutiginnittut kikkuunerinik paasiniaaneq	47
5.2	Ilanngutitsinerup ingerlanera	50
6.	Tigusiffiit atorneqarsimasut allattorsimaffiat-mik	52

1. AALLAQQAASIUT

Greenland Anorthosite Mining-ip (GAM-ip) suliniutitut siunnersuutaanut 'Majoqqap Qaava'-ta inuiaqatigiinni piujuaannartitsisumik ingerlatsinermik naliliineq (VSB)-VSBimi Suliniummi Suliarisassat Allattorsimaffiannik (TOR) nalunaarusiaq una imaqarpoq.

GAM tassaavoq aatsitassarsiornermik suliffeqarfik Kalaallit Nunaanni 2019-mi pilersinneqartoq, aningaasaliisunillu namminersortunit arlalinnit pigineqartoq, Kalaallit Nunaata soraarnerussuteqalernissamut aningaasaateqarfia SISA, Vækstfonden¹aamma Greenland Venture^{2,3}. GAM-ip Majoqqap Qaava-nik suliniuteqarnerup ineriartortinnissaani paaanissamut akuersissummik qinnuteqarnissani piareersaleruttarpaa. Suliniutip siunertaraa Kalaallit Nunaanni anorthositip piiarneqarnissaa suliarineqarnissaalu, taannalu assigiinngitsut tunisassiarineqarneranni atorineqarsinnaavoq, taakkununga ilaallutik glasfibi, kiffiutissat/sanaartukkani oqorsaati (rockwool), qalipaatinik tunisassiornermi immiissutit (fillers), kiisalu atortussat aluminiumimik tunngavillit allat tunisassiarineqarnerini.

Majoqqap Qaava Qeqertarsuatsiaat Kangerluata qinngua 'tungaani inissisimavoq. Suliniut Nuummiit 130 km missaanni kujammut-kangimut aamma Qeqertarsuatsiaaniit 40 km avannamut-kangimut inissisimavoq. Qeqertarsuatsiaat nunaqarfiuvoq anginngitsaq 169-inik inulik⁴. Ataatsimut isigalugu suliniut ujaqqanik paaavimmik ammasumik immaqalu sinerissamiit 12 km-inik ungasissusilimmi inissiivik aamma aatsitassarsiortuup illoqarfittaa atajuartoq sinerissamiittoq najugaqarfinnik, aserorterivimmik aamma immikkoortiterivimmik, inissiivimmik aamma umiarsualiveqarfinnik imaqaasaaq . Saniatigut aatsitassarsiortuup illoqarfittaatalu akornanni aqqusinniortoqaasaaq (15-18 km). Ukiumut tunisassiarineqartussat atortussat inerlugit suliarineqareersut 300.000 aamma 800.000 tons akornanniissasut ilimagineqarpoq.

Qinnuteqarnerup ingerlanerata ilaatut GAM-ip kissaatigaa suliniutip inuiaqatigiinni piujuaannartitsisumik ingerlatsinermik naliliinermik (VSB) tunniussissalluni, tassanilu suliniutip inuiaqatigiinnut sunniutigisinnaasai allaaserineqarput, aamma sunniutit ajoqutaasinnaasut annikillisarniarlugit pitsaasumillu sunniutaasinnaasut sapinngisamik annertusarniarlugit⁵ suliniutit suut GAM-ip aallartinniarnerei.

TOR-mut missingiummi uani GAM-ip kissaatigaa:

- VSB-ip ingerlanneqarnera siunertaalu allaaseralugit nassuiassallugit
- Suliniut allaaseralugu nassuiassallugu, tassunga ilaallutik inuiaqatigiinni sumiiffimmilu pissutsit, suliniutip inissisimanera suliniutillu sannaani ilaasut pingaarnerit
- Suliniutip Kalaallit Nunaannut, sumiiffimmut innuttaasunullu ataasiakkaanut sunniutai pingaarnerit takutissallugit
- Soqutiginnittut pingaarnerit allaaserissallugit aamma taakku sulinerup ingerlaqqinnerani qanoq ilaatinnaannut siunnersuut.

VSB-imut nalunaarusiaq pillugu TOR inaarlugu naammassisaq una aamma tamanik tusarniaaqaarneq tunngavilugit suliarineqassaaq.

¹ Vækstfonden tassaavoq danskit naalagaaffiata aningasaliinermut aningaasaateqarfia. Aningaasaateqarfik suliffeqarfinnik alliatortunik pilersitsinermut ikiuuttarpoq aningaasanik piginnaanernillu neqeroorteqarmermigut .

² Greenland Venture A/S tassaavoq suliffeqarfik tapiisartoq, Kalaallit Nunaanni Namminersortutik Oqartussanit pilersinneqartoq pigineqartorlu.

³ Anorthosit-imik suliniut suliffeqarfinnit Greenland Gold Resources Ltd.-imit pigineqarsimagaluarpoo, akuersissulli 2020-p naalernerani Kalaallit Nunaanni suliffeqarfinnut Greenland Anorthosite Mining ApS-imut nuunneqarluni.

⁴ Naatsorsueqqissaartarfik, Sumiiffinni inuit 1. januar 1977-2020 naatsorsuutigalugu (BEDST4) sumiiffinni inuit

⁵ Taassuma saniatigut GAM aamma ASN-mik tunniussivoq, tassanilu suliniutip avatangiisinut sunniutai allaaserineqarput.

Nalunaarusiaq ima ilusilerneqarpoq **immikkoortoq 2-mi** VSB-imik suliaqarnerup siunertaa taassumalu ingerlanneqarnera allaaaserineqarluni, **immikkoortoq 3-mi** suliniut inuiaqatigiinni aamma suniiffimmi pissutsit allaaaserineqarput. **Immikkoortoq 4-mi** suliniutip sunniutigisinnaasai ukkatarineqarput, taavalu **immikkoortoq 5-imi** soqutiginnittut attuumassuteqartut kikkuuneri, aamma suliniummi qanoq ilillutik ilaatinneqarnissaat takuneqarsinnaapput.

2. INUIAQATIGIINNI PIUJUARTUSSAMIK ILUAQUTAASU-MIK SUNNIUTISSANIK NALILERSUINERUP SIUNERTAA

Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat aatsitassarsiorluni tunisassiornerup Kalaallit Nunaanni susassaqaarfiit pingaarnerpaat ilaattut (anigaasaqarnikkut suliniarnermi) ineriartortinneqarnissaanik siunertaqarput. Taamaattumik Namminersorlutik Oqartussat 2009-mi Aatsitassat pillugit ingerlatallu tamatumunnga pingaarutillit pillugit inatsisartut inatsisaat nr. 7, 7. december 2009-imeersoq (aatsitassanut ikummatissanullu inatsit) akueraat. Aatsitassanut ikummatissanullu inatsisip Kalaallit Nunaanni aatsitassat pillugit suliniutinut malittarisassat maleruagassallu sukumiinerusut imarai.

Aatsitassanut ikummatissanullu inatsimmi anguniarneqarpoq aatsitassarsiornerit ingerlanneqarneranni avatangiisinut aamma inuiaqatigiinnut akornutaanngitsumik ingerlatat suliarineqarnissaasa qulakkeerneqarnissaat (tak. Aatsitassanut ikummatissanullu inatsimmi §1 imm. 2). Nalunaarusiaq una inuiaqatigiinnut akornutaanngitsumik ineriartornermik imaqarpoq, taavalu avatangiisinut pissutsit Suliniummi Suliarisassat Allattorsimaffianni (Terms of Reference) ukkatarineqarlutik VVM-imik nalunaarusiami saniatigut suliarineqartumi.

Aammalu aatsitassanut ikummatissanullu inatsimmi §§73-imi aamma 76-mi allassimavoq suliniutinut aatsitassarsiornerit ittunat Kalallit Nunaanni inuiaqatigiinnut annertuumik sunniuteqarsinnaasutut ilimagineqartunut akuersissummik *tunniussisoqarsinnaanngitsaq* Naalakkersuisut suliniutimut VVM-imik imaluunniit VSB-imik nassuiaammik akuersitinnagit 'Ikummatissanullu suliniuteqarnermi VSB-imik nalunaarusiornermi ingerlatsineq suliarinninnerlu pillugit ilitersuut'-imi Naalakkersuisunit aprili 2016-imi saqqummiunneqartumi aatsitassat ikummatissallu pillugit inatsit ilagalugu TOR-mut uunga suliarinninnermut tunngaviusumi.

Namminersorlutik Oqartussanit aatsitassanut ikummatissaqarnermullu ingerlatsiviup aatsitassarsiorlut, oqartussaasut attuumassutillit, Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiit, kiisalu soqutiginnittutut suliniuteqarfiit qanimut suleqatigalugit ineriartortinneqarnissaa ukkatarineqarpoq. Taamaattumik VSB-imik ingerlatsineq siusissumik annertuumillu ilanngutitsinermik ukkataqarpoq, tassanilu innuttaasut soqutiginnittullu attuumassuteqartut suliniut pillugu paasissutissiiffineqassapput misissuinnermullu oqaaseqarnissaminut periarfissaqarlutik.

VSB-imik ingerlatsinermi siunertarineqartut pingaarnerit ima oqaatigineqarsinnaapput:

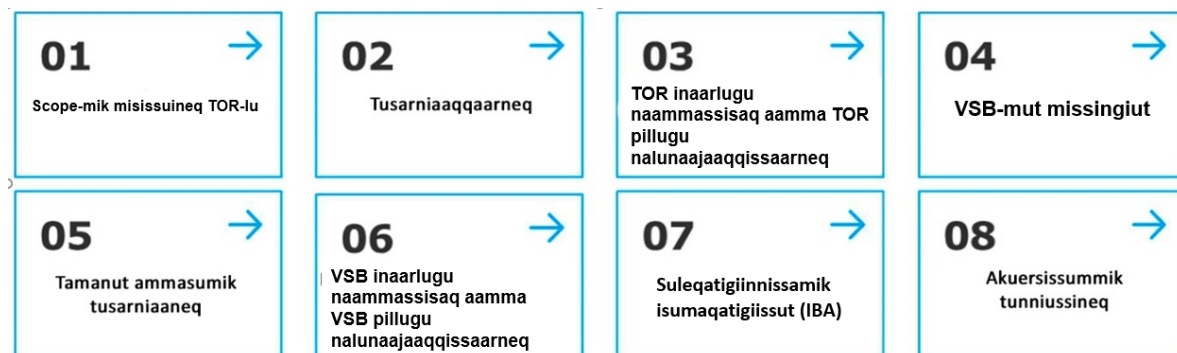
- Innuttaasunik soqutiginnittunillu attuumassuteqartunik siusissumik ilanngutitsinissaq ingerlaavartumik attaveqatigiinnikkut qulakkiissallugu
- Suliniut aallarnertinnagu (baseline) Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiinni anigaasaqarnermik inuunermilu atukkanik sukumiisumik allaaserinninneq
- Suliniummi ataatsimut isigalugu sumiiffimmi inuiaqatigiinnut Kalaallillu Nunaanni inuiaqatigiinnut sunniutaasut ajunngitsut akornutaasullu nalilersussallugit
- Suliniutinik sunniutinik pitsaasunik annertunerulersitsisussanik aamma sunniutinik akornutaasinnaasunik annikinnerulersitsisussanik paasiniaaneq
- Sunniutit ajunngitsut akornutaasinnaasullu passunnissaannut pilersaarummik ineriartortitsineq (Benefit and Impact Plan)..

2.1 VSB-imik ingerlatsineq

VSB-imik nalunaarusiorneq VSB-imik ingerlatsinermi suliaasat akornini suliaq ataasiinnaavoq. Ingerlatsinermut aamma tamanut ammasunik tusarniaanerit arlallit inatsisitigut

piumasaqaataasut ilaapput aamma oqartussaasunit suliarineqartut ingerlaavartut. Ataani takussutissiami VSB-imik ingerlatsinermi suliat pingaarnert arfineq-pingasut takuneqarsinnaapput.

Takussutissiaq 2-1: VSB-imik ingerlatsinerup pingaarnerusumik ingerlanera

Alloriarnerit ataasiakkaat imaluunniit ingerlatsinermi suliasat ataasiakkaat tulliani naatsumik nassuiarneqarput:

1. Suliassaq siulleg taassaavoq **scope-mik misissuineq aamma TOR** (nalunaarusiaq una).
2. Taava **tusarniaaqqaarneq** ingerlanneqassaaq suliniutip ingerlannerani tulluurtumik siusissumik ilanngutitsinissaaq pingaarnertut siunertaralugu. Tusarniaaqqaarneq ulluni 35-ni ingerlanneqassaaq nalunaarusiukkat Namminersorlutik Oqartussat tusarniaanernut nittartagaani iserfigineqarsinnaatillugit. Tusarniaaqqaarnerup kingornagut nalunaarusiukkat qisuariaatillu takkutussat ilanngullugit sulit tusarniaanernut nittartagaani iserfigineqarsinnaassapput.
3. Tamanut ammasumik tusarniaaqqaarneq tunngavigalugu **TOR** aaqqissugaaq suliarineqassaaq, akuerisassanngorlugu oqartussanut nassiunneqartussaaq. Suliniutip nassuiarneqarnera, inuiaqatigiinni aningaasaqarnermut aallaaviugallartoq (sulinerup ingerlanerani ingerlaavartumik naleqqussarneqartartussaaq annertusisinneqartarlunilu) kiisalu suliniutip sumiiffimmut Kalaallillu Nunaannut tamarmut qanoq sunniuteqarsinnaanerani nassuiaaneq TOR-mi ilaatinneqassapput. Aammalu tusarniaaqqaarnermi oqaaseqaatit taakkulu nassatarisaannik allannguutaasinnaasut TOR-mi saqqumissapput. Taakku aamma TOR pillugu Itisiliissummut nalunaarusiamut ilanngunneqassapput.
4. Taassuma kingornatigut TOR aamma inuiaqatigiinni aningaasaqarnermut aallaaviugallartoq aallaavigalugit **VSB-imik nalunaarusiamut missingiut aamma itisiliissummik nalunaarusiamut** suliarineqassaaq. Itisiliissummik nalunaarusiami sunniutit ataasiakkaat qanoq annertutigisumik sunniuteqarnissaat qanorlu ilimanartigineri misissorneqassapput, aamma sunniutinik pitsaasunik annertunerulersitsisussanik aamma sunniutinik akornutaasinnaasunik annikinnerulersitsisussanik paasiniaaneq ingerlanneqassaaq. Paasissutissanik naliliinissamut atugassanik katersineq atuagarsormik, allaffimmi ilisimasanik misissuinernillu pioreersunik katersinikkut aamma soqutiginnittunik ataatsimeeqateqarnikkut, innuttaasunik

ataatsimeeqateqarnikkut soqutiginnittunik innuttaasunillu attuumassuteqartunik apersuinikkut ingerlanneqarput.

5. VSB-imik nalunaajaammut missingiut **tamanut ammasumik tusarniaassutigineqassaaq** sivikinnerpaamik sapaatip akunnerini 8-ni, paasissutissallu Namminersorlutik Oqartussat tusarniaanermut nittartagaanni takuneqarsinnaasunngorlugit inissinneqassapput. Tusarniaanerup taassuma ingerlanerani illoqarfimmi/nunaqarfimmi suliniummit pingaartumik sunnerneqartussani innuttaasunik ataatsimiititsisoqassaaq, tak. Aatsitassat ikummatissallu pillugit inatsimmi §87c. Tusarniaalluni ataatsimiititsinerit oqartussaasunit ingerlanneqassapput suliffeqarfimmit, naalakkersuisoqarfinnit attuumassuteqartunit, ilisimatuussutsikkut siunnersortit – immaqalu amerlanernit peqataaffigineqartunik.
6. Tamanut ammasumik tusarniaanerup **VSB inaagaq aamma nalunaajaqqissaarneq** suliarineqassapput. VSB-imik missingiummut tamanut ammasumik tusarniaanermut atatillugu apeqqutaasinnaasunut akissutissat nalunaajaqqissaarnermi allassimapput. Nalunaajaqqissaarnermut aamma ilaatinneqarpoq VSB-imik nalunaarusiaq sumi tamanna tunngavigalugu aaqqissorneqarsimaneranut innersuussineq.
7. Taassuma kingornatigut akuusut pingasuusut GAM, Kommuneqarfik Sermersooq aamma Namminersorlutik Oqartussat akornanni isumaqatigiinniarnit aallarnerneqassapput. Isumaqatigiinniarnit **suleqatigiinnissamik isumaqatigiisummik (IBA)** kinguneqassapput, tassanilu suliniutit aallarnigassat arlallit allassimassapput, ilaatigut suliniummi sulisunik kalaallinik suliffeqarfinnillu kalaallinit ingerlanneqartunik, ilisimasanik piginnaasanilu Kalaallit Nunaanni ineriartortitsinissamik aamma inuiaqatigiinni kulturikkut pissutsinik ilaatitsinissamik qularnaaruneq.
8. Tamatuma kingornatigut Naalakkersuisut suliaq suliarissavaat, allagartallu uppersaasat aamma suliniutip akuerineqarsinnaanerannik aalajangiillutik (tak. Aatsitassanik ikummatissanillu inatsimmi §76, stk.1.).

2.2 Inatsisitigut sinaakkutit

Suliniummot maanga inatsit attuumassuteqartoq pingaarneq tassaavoq Aatsitassat pillugit ingerlatallu tamatumunnga pingaarutillit pillugit inatsisartut inatsisaat nr. 7, 7. december 2009-meersoq (aatsitassat pillugit inatsit) 1. Januaari 2010 atuutilersoq (ilanngullugit allannguutit malittaasut – kingulleq allannguut nr. 39 ulloq 28. novembari 2019-meersoq). Aatsitassat pillugit ingerlatallu tamatumunnga pingaarutillit pillugit inatsisartut inatsisaat (aatsitassat pillugit inatsit) pillugu Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 8 ulloq 26. februaari 2020-meersoq allannguutit tamarmik ilanngunneqarfigaat. VSB-imik ingerlatsinermut aatsitassat pillugit inatsimmi aalajangersakkat attuumassuteqarnerpaat takussutissiami ataaniittumi takuneqarsinnaapput.

Takussutissiaq 2-1: VSB-imik suliaqarnermi aatsitassat pillugit inatsimmi aalajangersakkat attuumassuteqarnerpaat

Aalajangersagaq	Imarisai
§ 18, imm. 1	Sulisartunik kalaallinik atuinissaq
§ 18, imm. 2	Suliassanik isumaqatigiissuteqarnerni, pilersuinerni kiisalu kiffartuutunik sullinneqarnerni suliffeqarfiit Kalaallit Nunaanneersut atuinissaq
§ 18, imm. 3	Aatsitassat piiarneqarsimasut Kalaallit Nunaanni suliarineqarnissaat
§ 76	VSB pillugu aalajangersakkap inaarsarneqarnera
§ 77, imm. 2	Inuiaqatigiinnut sunniutissanik naliliilluni nassuiaatip ingerlatap toqqaannartumik toqqaannangitsumillu inuiaqatigiinni pissutsinik sunniutissai tulluurtumik uppersarneqarnissaat, nassuiarneqarnissaat nalilersorneqarnissaallu
§ 77, imm. 4	Nalunaarummik Naalakkersuisut nittartagaatigut allatulluunniit tulluurtukut tamanut saqqummiussineq
§ 78a	IBA-imut inatsisitigut tunngavik
Kapitali 18a	Tusarniaaqaarnermut tusarniaanermullu aalajangersakkat.

Taakku saniatigut aamma Kalaallit Nunaanni inatsisit allat arlallit aamma nunat assigiinngitsut akornanni isumaqatigiissutit arlallit suliniummot attuumassuteqarput. Ataani takussutissiami takuneqarsinnaapput.

Takussutissiaq 2-2: Inatsisit allat aamma nunat assigiinngitsut akornanni isumaqatigiissutit attuumassuteqartut

Kalaallit Nunaani inatsisit allat attuumassuteqartut
• Timmisartut angallanneq (Kalaallit Nunaanni timmisartukut angallannermi maleruagassat pillugit danskit inatsisaat BL 5-24) • Eqqissimatitsisarneq aamma allatigut kulturikkut eriagisassanik kulturikkut kingornussatut illersuineq (Inatsisartut Inatsisaat nr. 11, 19. maj 2010-meersoq) • Pinerluutillit suliarineqartarnerat (danskit inatsisaat nr. 306 30. aprili 2008-meersoq) • Nunasiartorneq (danskit inatsisaat nr. 150 23. februaari 2001-meersoq) • Imarsiornermi isumannaallisaaneq (peqqussut nr. 882 25. agusti 2008-meersoq) • Suliffimmi isumannaallisaanikkut pissutsit (peqqussut nr. 1048 26. oktobari 2005-meersumut, inatsisinik nr. 295 4. juuni 1986-meersumut, nr. 321 18. maaji 2005-meersumut aamma nr. 193 26. marsi 1991-meersumut tunngasut) soorlu aamma suliffimmi isumannaallisaanikkut pissutsit pillugit peqqussutit aalajangersimasut • Akileraaruserneqarneq (inatsit nr. 12 2. novembari 2006-meersoq, kiisalu inatsimmut nr. 3 30. novembari 2009-meersumut allannguutit, inatsit nr. 20 18. novembari 2010-meersoq, aamma inatsit nr. 37 9. decembari 2015-meersoq) • Kalaallit Nunaanni annaassiniarnissamut upalungaarsimaneq aamma ikuallattoornissamik qaartoornissamillu pitsaaliuineri iliuusissat pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. 14, 26. maj 2010-meersoq • Inatsisartut inatsisaat nr. 4 4. juuni 2012-meersoq Greenland Oil Spill Response A/S pillugu • Sanaartornermut maleruagassaq, Br06, Ineqarnermut Attaveqatigiinnermullu Pisortaqaarfik, februaari 2006.. • Inatsisit, maleruagassat aamma nalunaarutit Kalaallit Nunaanni Innaallagissiornermut oqartussanit ingerlanneqartut • Atortussiat qaartuujasut pillugit nalunaarut nr. 16 16. juli 2017-meersoq • Kalaallit Nunaanni angallanneri inatsit
Nunat assigiinngitsut akornanni isumaqatigiissutit
• Silarsuarmi kulturikkut pinngortitakkullu kingornussat illersorneqarnissaannut isumaqatigiissut (UNESCO) • Europami Inuit piginnaatitaaffii pilugit isumaqatigiissut • Extractive Industries Transparency Initiative (EITI) • ILO-mik isumaqatigiissut 169 nunap inoqqaavi naalagaaffinnilu namminersortuni naggueqatigiit pillugit

- ILO- mik isumaqatigiissut 87 peqatigiiffinnut ilaasortaanissamut kiffaanngissuseqarneq aamma sulinermi peqatigiiffinnut ilaasortaanissamut pisinnaatitaanerup illersorneqarnissaa pillugit
- ILO- mik isumaqatigiissut 98 sulinermi peqatigiiffinnut ilaasortaanissamut aamma ataatsimoorussamik isumaqatigiinniarsinnaanermut pisinnaatitaaneq pillugit
- ILO- mik isumaqatigiissut 138 ikinnerpaamik qassinik ukioqarnissaq pillugu
- ILO-mik isumaqatigiissut 100 assigiimmik akissarsiaqarnissaq pillugu
- ILO-mik isumaqatigiissut 111 suliaqarnermi inuussutissarsiornermilu immikkoortitsineq pillugu
- ILO-p nalunaarutaa sulinermit atatillugu pingaarluinnartumik tunngaviusut aamma pisinnaatitaaffiit pillugit
- inooqataanikkut kulturikkullu pisinnaatitaaffiit pillugit
- Nunat assigiinngitsut akornanni isumaqatigiissut innuttaanikkut politikikkullu pisinnaatitaaffiit pillugit
- International Union for Conservation of Nature (Nunat assigiinngitsut akornanni Pinngortitamik Illersuineq pillugu Kattuffik)
- OECD-mi suliffeqarfinnut naalagaaffinni amerlasuuni ingerlatsisunut maleruagassat
- Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaat ileqqorlunnermik akiuineq pillugu
- Naalagaaffiit Peqatigiit nalunaarutaat nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii pillugit

3. SULINIUT PILLUGU ALLAATIGISAQ

Majoqqap Qaavani anorthositimik piiaanermik suliniutip siunertaraa anorthositip piiarneqarnissaa suliarineqarnissaalu, taannalu assigiinngitsut tunisassiarineqarneranni atorneqarsinnaavoq, taakkununga ilaallutik glasfiberi, kiffiutissat/sanaartukkani oqorsaait (rockwooli), qalipaatinik tunisassiornermi immiissutit (fillers) kiisalu atortussat aluminiumimik tunngavillit allat tunisassiarineqarnerini.

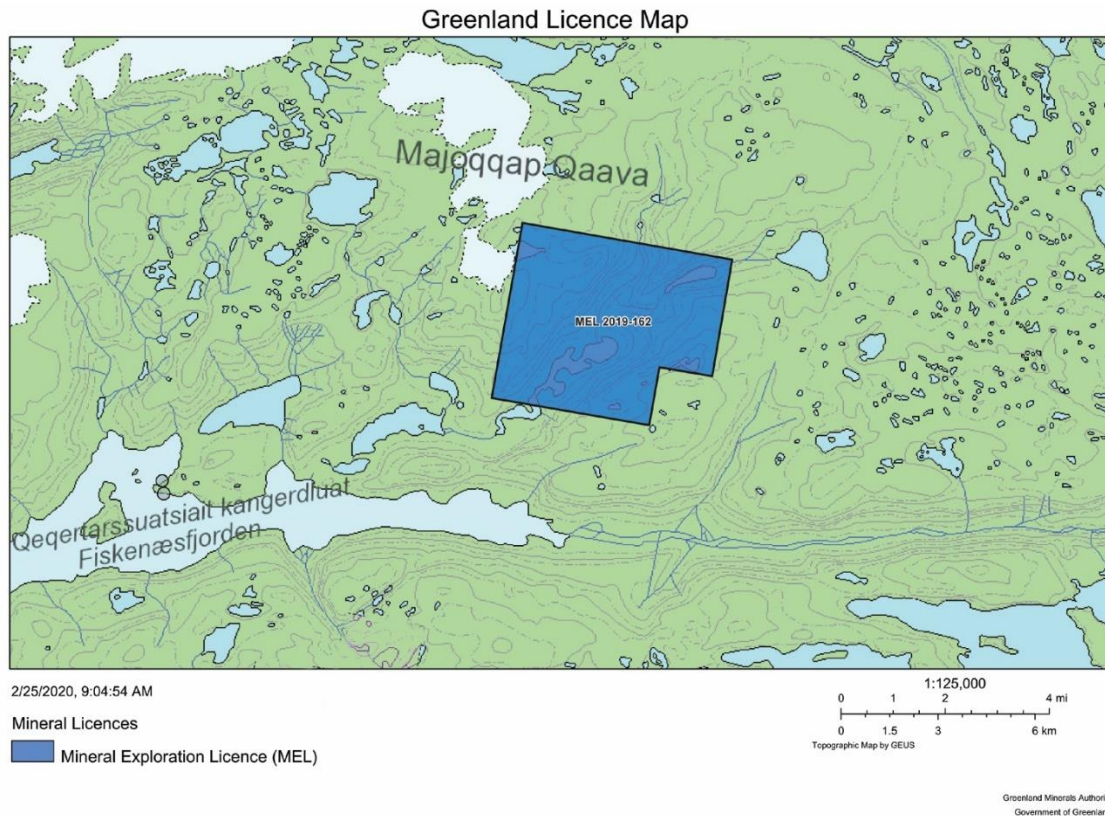
Kapitalip uuma imarai suliniutip inissisimanerata, Qeqertarsuatsiaani pissutsinik aamma suliniummik namminermik naatsumik allaaserinnineq, taassuma ataani suliniummut ilaasut assigiinngitsut ilaat (ass. umiarsualiveqarfik, suliarinniffik), aamma sanaartorneranut, ingerlanneranut aatsitassarsiorfiullu matuneranut atatillugu sulisartunik qanoq amerlatigisunik pisariaqartitsinissamut ilimagisat suuneri.

3.1 Suliniutip inissisimaffia

Majoqqap Qaava Kommuneqarfik Sermersuumi Kitaani allorniusat sanimukartut 63°13'N-anni aamma allorniusat tukimukartut 50°12'W-anni inissisimavoq. Piiaanissamut akuersissuteqarfiusoq **Fejl! Ukendt argument for parameter.**-imi takutinneqartut, 34 km² -inik annertussuseqarpoq Kalaallillu Nunaata illoqarfiisa pingaarnersaata Nuup kujataani 130 km-itut ungasitsigisumiilluni nunaqarfimmillu qaninnerpaamit Qeqertarsuatsiaanit avannamut-kangimut 40 km-inik ungasissuseqarluni. Suliniuteqarfik Qeqertarsuatsiaat Kangerluata qinngua 'tungaaniippoq Kuussuatsiaat qooruata sinaaniilluni.

Qeqertarsuatsiaat eqqaanni nunap pissusaa allanngorarpog pukkitsumit (0-500 m), quassuit pukkitsut sinerissap sinaaniittut naammaannartumik annertussusilimmit annertuumik naaffigineqarsimasut saqquminerpaaffiannit nunap ilaanut portunerusumut (qummut 1500 m tikillugu) nunap iluani Sermersuup eqqaaniittumut. Nunap ilaani tassani takisuunik kangerloqarpoq, amerlanertigut ukioq kaajallallugu sikuneq ajortunik. GAM-ip suliniuteqarfia nuna immap qaavaniit qummut 1000 m miss. Majoqqap Qaavata nuuata eqqaani portussusilimmiippoq. Anorthositeqarfik piiaaffiususaaq nammeneq 300-400 m-itut qutsissusilimmiippoq. Aatsitassarsiorfimiit Kuussuatsiaat qooruanni tullerriaartunik taseqarpoq 12 km miss. takissusilimmik, Qeqertarsuatsiaat Kangerluata avannamut sineriaani qooqqup naanissaanut.

Ullumikkut suliniuteqarfiup Kalaallit Nunaata sinneranut angallannikkut attaveqarfigisinnaasaanik peqanngilaq, taamaattumik suliniummut atatillugu umiarsualiveqarfik, aqqusinikkut attaveqarfiit aatsitassarsiorfimmilu sulisunut inissat pisariaqartinneqarput (sukumiinerusumik allaaserineqarnera immikkoortoq 3.3-mi takuuk).

Takussutissiaq 3-1: Piiaaffigissallugu akuersissuteqarfik ataatsimut isigalugu**3.2 Sumiiffimmi pissutsit**

Majoqqap Qaava qulaani allaaserineqartutut Qeqertarsuatsiaat kangia 'tungaani 40 km-nik unga-sissusilimmi inissisimavoq, nunaqarfik 169-imik inoqarpoq⁶. Qeqertarsuatsiaat 1754-imi Anders Olsenimit tunngavilerneqarpoq niuertoqarfimmut Nuummumut atasutut. Qeqertarsuatsiaat qallunaatut isumaqarpoq 'de ret store ør'. Nunaqarfik nunaqarfimmi aqutsisunit oqartussaaffigineqarpoq, taakku ukiut sisamakkaarlugit qinerneqartarput kommunalbestyrelsillu qinigaaffia ingerlaqatigisarlugu.

Qeqertarsuatsiaat 1920-kkunni maluginiarneqarpoq aalisartut Savalimmiormiut kangerluup paavani ukioq kaajallallugu saarulleqarfiusartumi aalisarnissaminnut qinnuteqarmata. Politikikkut oqallinnerit arlallit ingerlanneqareersullu Savalimmiormiut aalisartut taakku nunap ilaani tassani aalisarnissaminnut akuerineqarput. Tamatuma kingunerisaanik nunaqarfimmi aalisartut arlallit "Savalimmiormiut pujortuleeraannik" pissarsipput, saarulliillu suliarineqarnissannut tunisassiorfimmik pilersitsisoqarluni. Kisianni ingerlalluarnarujussuaq taanna 1980-ikkunni⁷ saarulleerutingajammat naavoq.

1950-ikkunni aamma 1960-ikkunni inunnik eqiterisitsinermut atatillugu inuit Qeqertarsuatsiaat eqqanni najugaqartut - Kangillermiut, Akunnaat, Ujarassiorfik, Kangerluarsussuaq – Qeqertarsuatsiaanut nuutsinneqarput. Tamatuma kingunerisaanik nunaqarfimmi typehusinik sanaartorneq aallarnerneqarpoq nunaqarfimmilu inuit amerlipput. Nunaqarfik inuttunerpaagami 500 missaannik inoqarpoq, tamatumali kingornatigut inukilliartupiloorpoq massakkullu inuit 169-iullutik. Inuit amerlassusaasa ineriartornerat Kalaallit Nunaanni aamma Kommuneqarfik

⁶ Naatsorsueqqissaartarfik, Sumiiffinni inuit 1. januar 1977-2020 naatsorsuutigalugu (BEDST4) sumiiffinni inuit.

⁷ Kommuneqarfik Sermersuup nittartaga aamma Wikipedia.

Sermersuumi ineriartorneq assigaa, inuit nunaqarfinniit illoqarfinnut nutsermata taakkununga ilaallutik Nuuk aamma Paamiut⁸.

Siornatigut misissuinermi inerniliunneqarpoq silami sammisat soorlu aalisarnek, piniarnek, qangatullu nerisassiornek suli meeqqat inuusuttullu nunaqarfimmi perorsarnekarnerni pingaaruteqartut. Aamma misissuinermi paasineqarpoq innuttaasut amerlasuut kalaallit qangaaniilli nerisarisartagaat sumiiffimmi pisarineqartut⁹ annertuumik inuussutigaaat.

Qeqertarsuatsiaani inuit katitigaanerat misissorluaraanni takuneqarsinnaavoq 16 pct.-iisa missaat 16-t inorlugit ukioqartut, 70 pct.-iisa missaat 16-nit aamma 65-it akornanni ukioqartut, sinnerilu 14 pct.-it 65 sinnerlugit ukioqartut. Kalaallit Nunaat ataatsimut isigalugu sanilliutissagaanni Qeqertarsuatsiaani¹⁰ inuit 16 inorlugit ukiullit ikinnerupput 65-illu sinnerlugit ukiullit amerlanerullutik

Qeqertarsuatsiaani nunaqarfimmi atuarfeqarpoq 7. klasse tikillugu atuarnissamut neqerooruteqartumik. Atuarfik 20-ngajannik atuartoqarpoq 3,35¹¹-nillu ilinniartitsisoqartussatut naatsorsuusaalluni. Atuartut meeqqat atuarianni naammassinninnissaminnik kissaateqartut Nuummi¹² atuartut angerlarsimaffianni (akeqanngitsumik) najugaqarnissaminnut neqeroorfigineqartarput. Atuartut 9.klassip kingornatigut atuaqqikkusuttut atuarnertik assersuutigalugu Nuummi imaluunniit Kalaallit Nunaanni illoqarfimmi allami atuarnertik nangissinnaavaat. Qeqertarsuatsiaani innuttaasut ilinniarsimanerat piginnaasaallu pillugit tamanit takuneqarsinnaasunik paasissutissaqanngilaq. Paasissutissat taakku inuiaqatigiinni piujuartussamik iluaqutaasumik sunniutissaanik nalilersuinermit matumunnga atatillugit katersorneqarumaarput.

Qeqertarsuatsiaat nunaqarfiuvoq mikisoq, taamaattumillu sumiiffimmi suliffeqarfiit killeqarput. Nunaqarfimmi niuertarfik (Pilersuisoq), aalisakkanik tunisassiorfeqarluni Royal Greenlandimit pigineqarlunilu ingerlanneqartumik, ikummatissanik orsusanillu pilersuisoqarluni (Polaroil), teleaamma allakkeriveqarluni, angalaartunut unnuisarfeqarluni aamma niuertarfinnik mikisunik suliffeqarfinnillu ataasiinnarmik sulisulinnik arlalinnik peqarluni. Aalisakkanik tunisassiorfik nunaqarfimmi suliffiit annersaraat ulapaarnerpaaffimmi 30 missaannik sulisoqartartoq ulapaanngiffimmilu 5-t inulaarlugit sulisoqartartoq. Tunisassiorfimmi suliarineqartartut pingaarnertit tassaapput saattuat, saarullit suaallu nappartanut puukkat.

CVR-inik nalunaarsuiffimmi tiguserit misissuinerillu takutippaat Qeqertarsuatsiaani suliffeqarfiit peqatigiiffiillu 31-usut 4 decembari 2020¹³ naatsorsuutigalugu. Ataani takussutissiami suliffeqarfiit nioqquteqarfinnut pingaarnertut sorlernut immikkoortinneqarnersut takuneqarsinnaavoq.

⁸ Qeqertarsuatsiaat sumiiffimmi inuiaqatigiittut qanoq ittuunerat, 2016.

⁹ True North Gems Inc. (2014): Inuiaqatigiinni piujuartussamik iluaqutaasumik sunniinermik nalunaarusiamut missingiut Aapaluttumi Rubinisiornermutatatillugu.

¹⁰ Naatsorsueqqissaartarfik, Sumiiffinni inuit 1. januar 1977-2020 naatsorsuutigalugu (BEDST4) sumiiffinni inuit.

¹¹ Skolernes kvalitetsrapport 2018/2019 – Kommuneqarfik Sermersooq.

¹² https://sermersooq.gl/da/ingerlatsaviit/Atuartut_angerlarsimaffiat.

¹³ Tunngaveqarpoq virk.dk,-mit tigusamik, postnormu 3900 Nuuk immikkoortineqarluni. Taassuma kingornatigut adressinik assaat atorlugit misissuisoqarpoq suliffeqarfinnik Qeqertarsuatsiaani nalunaarsorneqarsimasunik nassaarniarluni.

Takussutissiaq3-1: Qeqertarsuatsiaani suliffeqarfiit peqatigiiffiillu nalunaarsorneqarsimasut

Nioqquteqarfiit pingaarnerit	Suliffeqarfiit amerlassusaat
031100 Imaani aalisarneq	7
433200 Sanasut sanaartornermillu suliaqartut	3
432200 VVS-imik ruujorilerinermillu ingerlatsiviit	3
949900 Suliniuteqarfiit peqatigiiffiillu allat i.a.n.	2
931200 Timersoqatigiiffiit	2
941200 Sulinermut atatillugu peqatigiiffiit	2
237000 Ujaqqanik kaattaaneq, ilisserineq naammassillugillu suliarinnineq	1
56102t Pizzeriat, grillbarit, sikuerniarfiit allallu.	1
942000 Suliatiqut peqatigiiffiit	1
467600 Nioqqutissiaani allanik inaarneqanngitsunillu annertuukkuutaarlugit nioqquteqarfiit	1
452020 Biilit qaavinik suliaqarfiit lakkiisarlillu	1
452010 Biiliniq iluarsaasarfiit il.il.	1
329900 Allaniq sanaartorfiit i.a.n.	1
889910 Peqatigiiffiit, legatit aamma aningaasaateqarfiit nappaatinut akiuunnernik, isumaginninnermik aamma ajunngitsuliorniarnernik siunertallit	1
017000 Piniarneq, pullatinik atuilluni piniarneq taakkunungalu atatillugu sullissineq	1
471110 Niuertut kioskillu ulloq unnuarlu ammasartut	1
949200 Politikikkut partiit	1
960900 Inuttut sullissinerit allat i.a.n.	1

Tigusiffik: CVR-imik nalunaarsuiffik, 4. decembari 2020.

Taakku saniatiqut pisortat suliffeqarfii arlallit, taakkununga ilaallutik meeqqerivik, napparsimmaveeraq, utoqqarnut ataatsimoorullugu najugaqarfik, oqaluffik aamma katersortarfik, innaallagissiorfik aamma imeqarfik (Nukissiorfiit) pigineqarput.

Sulisinnaasut Qeqertarsuatsiaani inuit 118-iupput (innuttaasut 17-it aamma 64-it akornanni ukio-qartut) Qeqertarsuatsiaani suliffissaqanngitsut pillugit naatsorsueqqissaarnikkut tamanit tiguneqarsinnaasunik naatsorsugaqanngilaq, kisianni siornatigut misissuinerit takutippaat aasakkut suliffissaqannginneq killeqaqisoq ukiukkullu annertunerulaartarluni. VSB-imi naammassisami tamanna misissoqqissaarneqassaaq apersuinikkut allatigullu paasissutissanik tigussiffisanit pingaannginnerusunit katersinikkut. Aamma siornatigut misissuinerit takutippaat Qeqertarsuatsiaani aperineqartut 50 pct.-iisa akissarsiaqarlutik sulineq piumanerugaat, 25 pct.-iisa aalisarneq piniarnerlu piumanerugaat kingulliullutillu 25 pct.-iisa akissarsiaqarluni sulineq aalisarnermik piniarnermillu ilallugit piumanerugaat¹⁴.

Aallartinnginnermi paasissutissanik tunngaviusunik katerseqqinnerit ingerlanneqassapput VSB-imik ingerlatsinerup alloriarnerani tullermi.

3.3 Majoqqap Qaavani suliniut

Majoqqap Qaavani anorthositimik piiiaanermik suliniutip siunertaraa anorthositip piiarneqarnissaa, taanna ujaraavoq qaqortoq annertunerusumik kemiikkut ukuninnga akoqartoq: aluminium, silicium aamma calcium. Majoqqap Qaavani anorthositeqarfik annertussutsimigut kemiikkullu

¹⁴ True North Gems Inc. (2014): Inuiaqatigiinni pijuartussamik iluaqutaasumik sunniinermik nalunaarusiamut missingiut Aapaluttumi Rubinisiornermut atatillugu.

katiterneqarnermigut asseqanngitsuvoq, taamalu atortussiassatut immikkut piukkunnaateqartippaa glasfiberiliornermi atugassatut, taannalu ilaatigut anorisaatinik innaallagissiuutinik sanaartornermi, biililiornermi, umiatsialiornermi, timmisartuliornermi il.il. atorneqarsinnaavoq. Anorthosit aamma oqorsaaticugalugit kiffiutinik (stenuld-inik), aqqusinniornermi atortussanik aamma cementimik kiisalu qalipaatinik aamma qalliutinik allanillu alumiummimik tunngaveqarlutik tunisassianik sanaartornermut akussatut atorneqarsinnaavoq.

Aatsitassarsiorfik pilersaarutigineqarpoq aatsitassarsiorfimmil suliarinniffimmilu sapaatip akunneranul 7 suliaqarnerup nalaani, ukiumut sapaatip akunneri 30-40-usussani ingerlasassasoq. Piffissap sinnerani aatsitassarsiorfik aserfallatsaaliineri ikinnerusunik sulisoqarluni ingerlatsiviusaaq. GAM ungasissoq isigalugu pisisinnaasunik pisariaqartunik isumaqatigiissuteqareerpat, atortussiassanik isumalluutit massakkut piusut minnerpaamik ukiuni 25-30-ni atasinnaassapput, kisianni nunap ilaani tassani isumalluutit sul minnerpaamik ukiunul 50-100-nut atorneqarnissaminnut naammattussat imarineqarput.

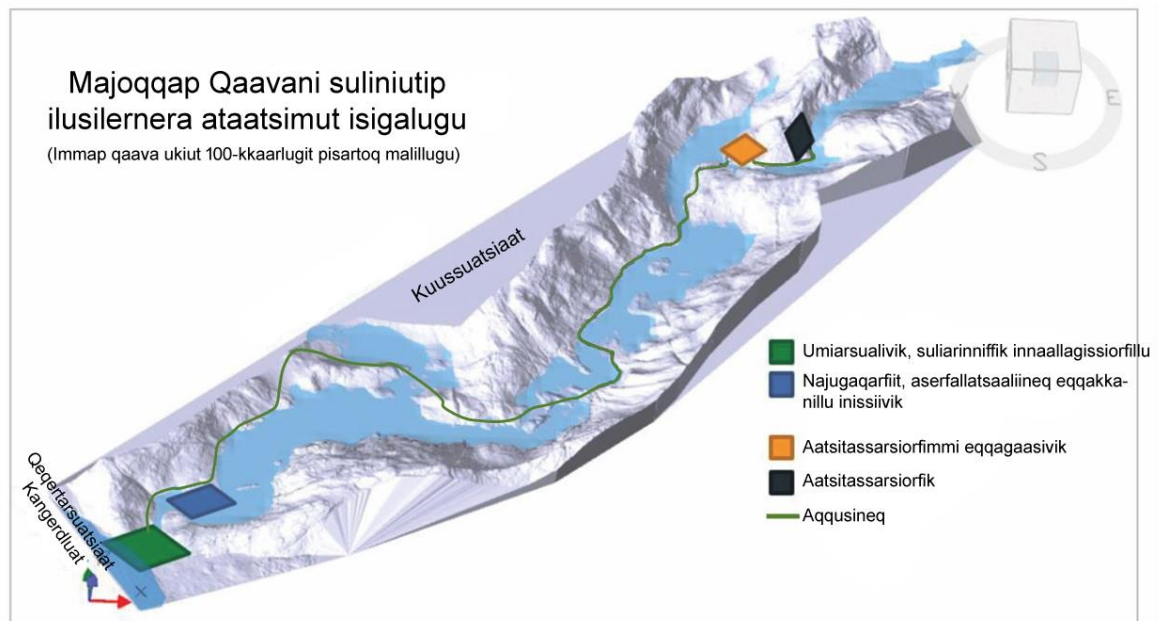
GAM-ip tunisassiornissamut pisussat assigiinngitsut eqqarsaatigai, tunisassiat annertussusaat suunerilu eqqarsaatigalugit. Taamaattumik suliniutip allaaserinerani saqqummiunneqarput pisoq minnerpaaffiusoq (pisoq A), pisariitsumik kaaviiartitsineq, E-glasinut atugassiorneq, tunisassiat keramiskiusut aamma qalipaatinut immiutitut atugassat, aamma pisoq annerpaaffiusoq (pisoq B), pisariunerusumik kaaviiartitsineq - pisoq 1-imi atortut saniatigut - aamma anorthositimik seqummaarissunngorlugu aserorterinerimik ilalik 45 µm tikillugu annikissusilinngorlugit aamma stenuldinik tunisassiorneq. GAM-ip siunertaraa aatsitassarsiorfimmik sinneqartoortulimmik "qorsuusumillu" pilersitsissalluni - taamalu sumiiffimmi avatangiisit sunnerneqarnissaat annikillissillugu kiisalu naleqqunnerpaamik ingerlasussanik aqutsinikkut piareersaanikkullu ingerlatsissalluni. Nioqqutissiornerup sorliup inaarutaasumik toqqarneqarnissaanut uuttuutit assigiinngitsut aalajangiisuussapput, taakku ilagaat nukissiuutit avatangiisinut sunniinngitsut, nukissat akii, ingerlasussanik aqutsineq piareersaanerlu, nioqqutissianik passussineq kiisalu pisisussanik pisinnermut isumaqatigiissuteqarnerit pisariaqartut pilersinneqarneri .

Suliniiummi anorthositimik suliarineqanngitsumik ukiumut 400.000 aamma 1.000.000 tonsit akornanni piiasarnissaq ilimagineqarpoq, malittaasumillu atortussiat naammassillugit suliarineqartut umiarsuarnullu ikineqartut 300.000-imiit 800.000 tonsimut missaanniittut Europamut imaluunniit Amerikamut Avannarlermut nassiunneqartassasut (apeqqutaalluni pisoq A imaluunniit B toqqarneqarnerisoo). Aatsitassarsiorfiup atuunnerani ukiuni siullerni nioqqutissiornerup annikinnerunissaa ilimagineqarpoq, aatsitassarsiorfiup naleqqussarnera pisisussanillu isumaqatigiissusiornerit pilersinneqarneri malittaralugit.

3.3.1 Suliniutip ilusilerneqarnera aamma katitigaanikkut imarisai

Suliniutip ataatsimut isigalugu ilusilerneqarnera takussutissiami ataaniittumi takuneqarsinnaavoq.

Takussutissiaq3-2: Majoqqap Qaava-ni suliniutip ilusilernera

Takussutissiami takuneqarsinnaasutut suliniutip ataatsimut isigalugu katitigaanikkut imarisai makkuupput:

- Aatsitassarsiorfik eqqaanilu eqqagaasiviusinnaasoq
- Umiarsualiveqarnikkut atortorisaarutit
- Suliarinniffik aamma uninngatitsiveqarfik
- Sinerissap eqqaani eqqagaasivik
- Inissaqartitsivik
- Angallassinermut aqqut
- Attaveqaqatigiinnerit allat.

Aatsitassarsiorfik eqqaanilu eqqagaasiviusinnaasoq

Suliniutimmi piumasarineqarpoq piiaaffik ammasoq, tassungalu ilaalluni qaarsumi qillerineq qaartiterinerlu, usilersuineq aamma aatsitassarsiorfimmitt suliarinniffimmut saffiugassianik angallassineq. Anorthosit suliarineqanngitsoq qillerneqassaaq qaartiterneqarlunilu qaartiterummik ANFO-mik (ammoniumnitratimit aamma dieselimit qaartiterusiaq). Aatsitassaq nunap qaaniimmat nunap qaani unerarnikut imaluunniit ujaqqat qaarsullu isumalluummut ilaanngitsut piarneqaaqqaartariaqanngillat.

Aatsitassarsiorfiup ilusilerneqartup pilersaarutaasullu aatsitassamillu tunisassiornerup nammineq annertuumik eqqagassaqarnissaat ilimagineqanngilaq. Eqqarsaatitigut anorthositimik piiaanermi eqqagassaqarsinnaavoq isumalluutini naatsorsuinnermut ilaanngitsunik taamaattumillu taakkununga ilanngunneqarsinnaanngitsunik. Piikkat taamaattut anorthositimik seqummarluttumik imaqqassapput, isumalluutini naatsorsuinnermi ilaasunik. Piikkat ajoqutaasinnaasunik imaqqassanngillat imaluunniit eqqagaasivimmut inissinneqarnerminni pujoralannermik nassataqassanatik. Pisariaqarpat aatsitassarsiorfimmitt eqqagaasiviliortoqassaaq aatsitassarsiorfimmitt kimmitt 3,5 km-it missaanni ungasitsigisumi suliarinniffimmut umiarsualiveqarfimmullu aqqutip saniani.

Umiarsualiveqarnikkut atortorisaarutit

Ilimagineqarpoq umiarsuit 45.000 DWT (Handymax bulkskibe) tikillugu annertussusillit, angissusaat katillugit [LOA] 180 m tikillugu takissusillit, 28,5 m-inik silissusillit aamma 10,5 m-inik itsinertussusillit umiarsualivimmut talittassasut. Eqaatsumik sulisinnaanissaq annertunerpaaq anguniarlugu talittarfik angissusilerneqassaaq umiarsuarnut angisuunut naleqqussarlugu (Supramax bulkskibe) angissusaat katillugit [LOA] 199 m tikillugu takissusillit, 32 m-tut silissusillit aamma 12,2 m-imik itsinertussusillit.

GAM-ip sulii aalajanginngilaa umiarsualiviliornermi aaqqiissut sorleq atorniarnarlugu. Qularnanngitsumik taanna puttasumik talittarfeqassaaq talittarfimmut aalajangersimasumut atasumik, sanaartugassanillu suliasinneqartartumik suliasamik ingerlatsisussamik oqaloqatigiinnerup inernera apeqqutaassaaq.

Maskiina umiarsuarnik usilersuisartoq talittarfiup qaaniitinneqassaaq umiarsuit poortorsimanngitsunik assartuutit naammassisaqarnerusumik usilersorsinnaajumallugit. Umiarsuarnik usilersuut pujoralaajakillisaammik pladenillu illersuutini atortulernerneqassaaq, taakkulu pujoralannit akornuteqarnissaq annikillissavaat umiarsuullu usisarfiannut issorassat assigiiaamik siaruarnissaannik isumaginnissalluni.

Suliarinniffik aamma uninngatitsiveqarfik

GAM-ip ilimaginngilaa anorthositimik suliarineqanngitsumik annertuumik uninngatitsinissani. Piffissap ilaani annikitsunik uninngatitsinissaq pisariaqartarsinnaavoq, piiaaneq suliarinninnermiit sukkanerusumik ingerlappat. Anorthosititiminersuit anngajaat uninngatinneqartassapput, taamaattumillu pujoralannik imaluunniit kuugussaasunik ajornartorsiorfiussanani. Uninngatitsiveqarfiup suliarinniffimmut qanittumi inissinneqarnissaa ilimagineqarpoq.

Anorthositimik suliarinninneq assigiinngitsunik alloriarneqarpoq ataatsimullu isigalugu makkuusunik :

- Siullermeertumik qaqqutaasat atorlugit aserorterineq
- Siullermik nakkartitsineq
- Isigalugit immikkoortiterineq
- Aappassaanik nakkartitsineq
- Aappassaaneertumik aserorterusuit atorlugit aserorterineq
- HPGR-imik sequtserineq
- Saviup kajungerisaa atorlugu kaaviiartumik immikkoortiterineq
- Kaaviiartumik aserortereqqissaarneq (taamaallaat pisoq B, sukumiisumik misissuereernikkut ajornartinneqassanngipput).

Saniatigut alloriarnermi ataasiakkaani qanoq pisoqarnissaani teknikikkut arlalinnik assigiinngissuseqartoqassaaq pisoq A-mi aamma pisoq B-mi, tassa kingullermi nioqqutissiat assigiinngitsut sequtsigassat immikkoortitigassallu ilaammata.

Sinerissami talittarfiup timaani sapinngisamik naleqqunnerpaami tunisassiat panertortaannik uninngatitsiveqarsinnaavoq. Kisianni nunap qaani angallatit aqqusineqarfimmi qajannaallisakkami ingerlaffissaqarnissaat qularnaarneqassaaq, talittarfimmik usilersoriartortarfimmillu attaviliisumi. Tunisassiornermi pisut suuneri apeqqutaatillugit tunisassianik uninngatitsinertik assigiinngitsut pingasunngorlugit avinneqassapput; silami uninngatitsineq (B), qulillugit uninngatitsineq (A+B) aamma silomi uninngatitsineq (B). Ingerlassinermi atortut uninngaannartut ingerlasartullu ima inissinneqassapput tunisassianik uninngatitsivinniit ajornanngitsumik umiarsuarmut usilersuummut ingerlasartumut talittarfimmiittumut nuunneqarsinnaassallutik.

Sinerissap eqqaani eqqagaasivik

Eqqagassat marlunngorlugit avinneqarput: Pegmatitit sequummarluttut 20-120 mm aamma saviup kajungerisaanik imallit sequummarissut (<500 til $>75 \mu\text{m}$). Saniatigut pisoq A-mi immaqa sequummarlulluinnartunik $<75 \mu\text{m}$ immikkoortinneqarsimasunik peqarsinnaavoq, tunisassianut allanut taanna akuliussimangippat. Massakkorpiaq ilimagineqarpoq eqqagassat saffiugassanik ajoqutaasinnaasunik [ARDML] kuugutsitsinissaminut navianaateqanngitsut aamma toqunartunik imaluunniit ajoqutaasinnaasunik ilaqanngitsut. Massakkut geokemiskimik misissuinerit ingerlasut naammassippata tamanna inaarutaasumik GAM-imit uppersarseqassaaq.

Eqqakkanik uninngatitsiviusinnaasutut periarfissat marluk aserfallatsaaliuiffiup aamma inissaqartitsiviup eqqaanni sumiissusersineqarput. Aappaa nunap qaani uninngatitsiviussaaq, aappaalu tatsimi aatsitassarsiorfiup qanittumi kangianiittumi. Inissiinerit taakku iluaqutigaat suliarinniffiup eqqaaniikkamik.

Inissaqartitsivik

Immikkoortoq 3.1-imi allaaserineqartutut suliniuteqarfik Qeqertarsuatsiaaniit, nunaqarfik qaninnerpaamiit, 40 km missaannik ungasissulimmi inissisimavoq. Tamatuma kinguneraa suliniummut atatillugu suleqataasunut atajuartussamik inissaqartitsiveqarnissaq pilersinneqassasoq. Inissaqartitsivik inissinneqassaaq, tak. Takussutissiaq3-2, umiarsualivimmut aamma suliarinniffimmut qanittumi. Inissaqartitsivik ilaatigut illunik ineerartalinnik, ilaatigut ataatsimoorfissanik ilaqassaaq, taassunga ilanngullugit TV-rtarfik aamma isersimaartarfik, igaffik aamma kantiina.

Inissaqartitsiviit sanariikkanit katiterneqassapput. Aatsitassarsiorfimiissinnaasut amerlanerpaaffissaanut tunngaviuvoq nalunaaquttap akunnerini 2 x 12-ini taarseraallutik sulisartussat, taarseraallutik sulisartussat taakku marluusut taarseraallutillu sulisussanit nutaanit taarserneqarsinnaanerit ilaatigullu qaleriillutik sulinissaat inissaqartinneqassaaq. Saniatigut ilanngunneqarpoq 20 pct.-imik annertunerusumik immikkut sulisoqarsinnaanissaq, suleqataasussat siumut isigineqareersinnaanngitsut eqqarsaatigalugit (kinguaattoornerit, paarlaannerit imminnut naleqqussagaanngitsut il.il.)

Angallassinermut aqqut

Ullumikkut aatsitassarsiorfiup aamma suliarinniffiup aamma umiarsualiveqarfiup akornanni aqquteqanngilaq. Suliniummut atatillugu aatsitassarsiorfimiit umiarsualiup eqqaani suliarinniffimmut aqqusinniortoqassaaq (15-18 km). Angallassinermut aqqut ataatsimik ingerlaffissaqartuussasoq ilimagineqarpoq, tulleriiaartunik annertusiffilillattaarlugu lastbiilit marluk saneqquffigisinnaasaannik aatsitassarsiorfimiit aamma aatsitassariorfimmuut ingerlanerminni. Angallassinermut aqqut ilusilerneqarpoq nunap pissusaanik malinnaasussatut pitsaanerpaamillu aningaasartuutikinnerpaaffiusutut, taamaalilluni qaartiterinerit aqqusinniorterillu sapinngisamik minnerpaaffiiniitinniarlugit.

Attaveqarfiit allat

Suliniuumut ilaasut pingaarnerit qulaani taaneqartut saniatigut aamma attaveqarfinnik allanik peqassaaq sulinermut ikorfartueqataasinnaasunik:

- Ingerlatsinikkut allaffeqarfiit
- Atisalersortarfiit (panersiiviit)
- Angallatinut assakaasulinnut iluarsaavik taartissanillu atortussaasivik
- Iluarsaassivik toqqorsivillu
- Ikummatissaasivik
- Napparsimmaveeraq ikiueqqaarnerlu (aamma Qeqertarsuatsiaani innuutaasunit atorneqarsinnaasoq)¹⁵
- Qulimiguulimmut mittarfik
- Laboratoria
- Qaartiterutaasivik
- Innaallagissiorfik
- Eqqanik imermillu igitassamik suliarinniffik.

3.3.2 Suleqataasussat amerlassusissaannik ilimagisat

Sanaartornermik ingerlatsivissaq 2023-p affaani siullermi aallartissasoq ilimagineqarpoq, suliniuumut akuersissutit qanoq sukkatigisumik tunniuneqarsinnaaneri apeqqutaalluni. Sanaartornerup nalaani sulisut tammaarsimaarfimmi GAM-imit isumagineqartumi suliniuteqarfimmiittumi ineqassapput. Sulisut kaaviiartumik taarseraattuni sulisaqattaassapput, attaveqarfiillu aamma illut 2024-imi naammassineqarnissaat ilimagineqarpoq.

Sanaartornerup nalaani inuit 30-40 atornissaat ilimagineqarpoq. Suliffigineqarlutik atuuffiit tullinnguuttut makku atorfissaqartinneqassapput: Sanaartornermi pisortaq aamma formandit, nunamik uuttortaasut, sanaartornermut aningaasatigut ilisimasallit, kiassaatip igartaanik suliaqartut, svejserisut, VVS-ilerisut, ikkussuisut, sanasut, betonilerisut, maskiinanik ingerlatsisut, kraninik ingerlatsisut, qalipaasut, ruujorilerisut, qaartiterisut aamma sulisartut.

Suli massakkuugallartoq suliniutip ingerlanneqarnerani sulisussat qassiunissaat ersarissumik missingerneqarsinnaanngilaq. GAM-ip aallarniutaasumik nalilerpaa pisumi A-mi sulisut 60 miss. Pisariaqartinneqassasut, pisumilu B-mi 90 miss. sulisorineqassasut tunisassiornermi anguniakkat naatsorsuutigisat anguneqassappata. Sulisussat suussusaannik nalunaarsuutaagallartoq ataani takussutissiamiippoq. Kalittaat pillugu aalajangiinermut apeqqutaassaaq umiarsuarnit angallafigineqarsinnaaneranik misissuinerit massakkut ingerlasut inerneru aamma umiarsuit pisariaqartinneqartut niuernikkut pisumut toqqarneqartumut qanoq pissuseqarneri apeqqutaassapput.

Takussutissiaq 3-2: Sulisut pisariaqartitat qanoq amerlatiginissaannik naliliinerugallartoq

		Pisoq A	Pisoq B
Aatsitassarsiorfimmi ingerlatsineq	Aatsitassarsiorfimmi pisortaq	1	1
	Qillerisut	3	3
	Paarlakaattuni formandi	1	1
	Qaartiterisut	1	2
	Assaatinik ingerlatitsisut	2	2
	Lastbiilimik ingerlatitsisoq	9	11
	Maskiinanik ingerlatitsisoq	3	6

¹⁵ GAM isumaqarpoq napparsimmaveeraq ikiueqqaarnerlu aamma Qeqertarsuatsiaani innuutaasunit atorneqarsinnaasoq. T.i. innuttaasut nappaateqartut imaluunniit ajoqusersimasut aatsitassarsiorfimmarisinnapput, Nuummukarneminngaanniit pisariinneruppat imaluunniit peqqissasup Qeqertarsuatsiaanut tikinnissaanut sapaatip akunnera ataaseq utaqqinermiit.

	Suliarisamik ingerlatsisoq	3	5
	Sulisartut	3	4
	Ujarassiooq	1	1
Suliarinniffik	Tunisassiorfimmi pisortaq	1	1
	Paarlakaattuni formandi	2	2
	Aserortermumik ingerlatsisoq	2	4
	Teknikikkut ingerlatsisoq, immikkoortiterivik	2	2
	Formandi	2	2
	aserfallatsaaliinermi		
	Aserfallatsaaliinermi teknikerit	2	4
	Laboratoriami teknikeri	1	2
	Sulisartut	1	2
Aatsitassarsiorfimmi aserfallatsaaliineq aamma teknikikkut ingerlatsineq	Teknikimut pisortaq	1	1
	Mekanikeri	2	5
	Innaallagissiortoq	1	1
	Sulisartut	2	5
	Ingeniøri	1	1
	Quersualerisoq	0	1
	Avatangiisinut teknikeri	1	1
Ulluinnarni ingerlatsineq	Tammaarsimaarfimmi pisortaq	1	1
	Igasoq igaffimmilu ikiortit	5	6
	Eqqiaasut	2	2
	Peqqissaasoq	1	1
Tammaarsimaarfiup teknikikkut aserfallatsaalinera	Pedeli/Viceværti	3	3
	IT-teknikeri	1	1
Kalittaat		0	3
KATILLUGIT	KATILLUGIT	<u>61</u>	<u>87</u>

Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat piumasaqaataat eqqortinniarlugit aatsitassarsiorfiup matuneqarnissaanut pilersaarut ingerlaavartumik nalilersorneqartassaaq naleqqussarneqarlunilu suliniuteqarfimmi suliat ingerlanneqartut tunngavigalugit. GAM massakkorpiaq ataatsimut isigalugu aatsitassarsiorfiup matuneqarnissaanut pilersaarusioreerpoq. Aatsitassarsiorfiup matuneqarnissaa aatsitassarsiornerup uninneraniit ukiumik ataatsimik sivilisussuseqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq. Matusinissaq pisariitsuussasoq ilimagineqarpoq atortunik tamanik piiiaffiussalluni, illunik tamanik isateriffiussalluni aatsitassarsiorfiullu eqqaa illersorneqarsinnaasumik matuneqassalluni susassaqqanngitsunit iserfigineqarnissaa pinngitsoorniarlugu. Taamaallilluni piiiaffiup eqqaani isumannaallisaaffiusoq pilersinneqassaaq, kikkulluunniit piaarinaatsoorlutik tassunga isersinnaanissaat ajoqusersinnaanissaallu pinngitsoorniarlugit.

Matusinermi sulisut 10-15-iunissaat ilimagineqarpoq. Ilimagineqarpoq makkuninnga piginnaasallit atorneqassasut; maskiinanik ingerlatsisut, qaartiterisut, isaterinermi sulisartut, innaallagisserisut, sanasut, svejserisut aamma formandi.

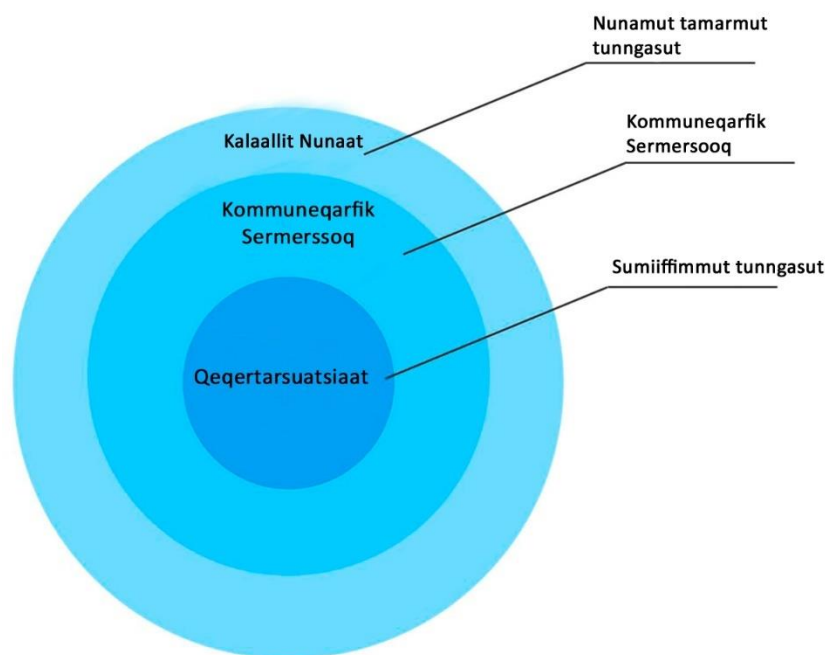
4. SULINIUTIP INNOQATIGIINNUT TUNNGASUNUT AAMMA INUIAQATIGIINNUT SUNNIUTIGISINNAASAI

Kapitalimi uani inooqatigiinnermut tunngasunut sunniutaasinnaasut suliniutip inuiaqatigiinnut piu-juartussamik iluaqutaasumik sunniuteqarnissaanut naliliinermi sukumiinerusumik misissorneqartussat saqqummiunneqarput. Ataani immikkoortut tamarmik immikkut imaqarput suliniutip aallartinnerani uuttuinnerik naammassippat sanilliunneqarsinnaasunik, sunniinerusinnaasut pingaarnert suussusiinik aallarniutaasumik paasiniaanerni katersorneqarsimasut (sukumiinerusumik allaaserineqarnera pillugu immikkoortoq 3.2 innersuussutigeneqarpoq).

VSB-imik nalunaarusiap ilaatut suliniutip aallartinnerani uuttuinnerik naammassippat sanilliunneqarsinnaasunik paasissutissiissutit tamarmik sukumiinerusumik misissorneqassapput, suleqatigiinnik aamma soqutiginnittunik attuumassuteqartunik innuttaasunillu apersuinertigut erseqqissarneqarlutik, taamaalilluni VSB paasissutissanik paasisanillu nutaanerpaanik imaqassalluni. Saniatigut VSB-ip sapinngisamik suliniutip aallartinnerani uuttuinnerit naammassippat sanilliunneqarsinnaasut (ass. suliffeqanngitsut qassiunerinik nalunaarsuineq), ukiup ilaanut suliniutip ingerlanneqarneranut atuuttut (marsip/aprili-miit decembarimut) katersussavai atorlugillu.

Taassuma saniatigut sunniutaasinnaasunut tamanut sumiiffimmut, kommunimut nunamullu tamarmut, inuiaqatigiinnut sunniutaasut ilimagineqartut allaaserineqarput. Sumiiffik uani tassaavoq nunaqarfik Qeqertarsuatsiaat; kommune tassaavoq Kommuneqarfik Sermersooq aamma minnerunngitsumik illoqarfiit annerit qaninnerit marluk Paamiut aamma Nuuk; nunalu tamarmi tassaalluni Kalaallit Nunaat tamarmi. Tamanna takussutissiami ataani ersersinneqarpoq.

Takussutissiaq 4-1: Sumiiffik, kommune aamma nuna tamarmi

Sunniutaasinnaasut pisoq A-mut aamma pisoq B-mut allaaserineqarput (immikkoortoq 3.3 pisut taakku marluk sukumiinerusumik allaaserineqarnerat pillugu takuuk). Kiisalu sunniutinut tamanut

ataasiakkaarlugit allaaserineqarpoq VSB-ip suliarineqarneranut atatillugu paasissutissat suut katersorneqassanersut.

Takussutissiami ataaniittumi sunniutit immikkoortuni tullerni allaaserineqartussat eqikkarneqarput.

Takussutissiaq4-1: Sunniutaasinnaasut ataatsimut takutinneqarnerat

Suunera	Sunniut
Suliaqarneq (immikkoortoq 4.1)	Sulisartunik kalaallinik sulisoqarneq (4.1.1) Suliaqarnermut toqqaannanngitsumik allannguu-taasumillu sunniutit (4.1.2) Sunniutit sakkortusiartortut aamma susassaqaqarfinnik allanik akerleqarneq (4.1.3) Inuttut isertitanit akileraarutit (4.1.4) Sulinermi atugassarititaasut (4.1.5)
Ilinniagaqarneq (afsnit 4.2)	Piginnaanernik ineriartortitsineq (4.2.1)
Anngaasaqarnikkut sunniutit – suliaqannginneq (immikkoortoq 4.3)	Niuernermik ingerlatsinikkut periarfissat (4.3.1) Ingerlatsiviit akileraarutaat/kisermaassat atornerannut akiliutit (4.3.2)
Pisortaqaqarfik aamma ataqatigiinnermut aaqqiinerit (immikkoortoq 4.4)	Attaveqarfiit (4.4.1) Pisortaqaqarfinnut tatisinerit (4.4.2) Inuiaqatigiinni peqqissuseq upalungaarsimanerlu (4.4.3) Navianartumiittut, pinerlunneq aamma atornerluineq (4.4.4) Nuuttarneq (tikinnermik aallarnermillu takussutissat) (4.4.5) Sunniutit sakkortusiartortut (suliffeqaqarfeqaqarfinnut sunniutit ilanngunnagit) (4.4.6)
Sunniutit sinneruttut (immikkoortoq 4.5)	Kulturikkut kingornussat, kulturikkut inuiaqatigiinni naleqartitat aamma pilersorneqarnermut tunngasut (4.5.1) Aningaasaqarnikkut sunniutit allat (4.5.2)

4.1 Suliaqarneq

Soorlu Takussutissiaq 4-1-imit takuneqarsinnaasoq 'suliaqarneq'-up ataani sunniutit assigiinngitsut tallimat sammeneqassapput. Sunniutit taakku immikkoortuni tulliuttuni allaaserineqarput 4.1.1-4.1.5.

4.1.1 Sulisartunik kalaallinik sulisoqarneq

Suliniutip alloriarnerini pingasuni suliaqarneq sunniiffigineqarsinnaavoq:

- Sanaartornerup nalaa
- Ingerlatsinerup nalaa
- Matusinerup nalaa.

Immikkoortoq 3.3.2-imi allaaserineqartutut, sanaartornermik ingerlatsivissaq 2023-p affaani siullermi aallartissasoq ilimagineqarpoq, suliniummut akuersissutit qanoq sukkatigisumik tunniunneqarsinnaaneri apeqqutaalluni. Sanaartornerup nalaani inuit 30-40 atornissaat ilimagineqarpoq. Suliffigineqarlutik atuuffiit tullinnguuttut makku atorfissaqartinneqassapput: Sanaartornermi pisortaq aamma formandit, nunamik uuttortasut, sanaartornermut aningaasatigut ilisimasallit, kiassaatiq igartaanik suliaqartut, svejserisut, VVS-ilerisut, ikkussuisut, sanasut, betonilerisut, maskiinanik ingerlatsisut, kraninik ingerlatsisut, qalipaasut, ruujorilerisut, qaartiterisut aamma sulisartut.

Suliniutip ingerlanneqarneranut atatillugu sulisut suliallu suunerisa amerlassusaat pillugu Takussutissiaq 3-2 innersuussutigineqarpoq. Matusinermi sulisut 10-15 atorfissaqartinneqarnissaat ilimagineqarpoq, taassuma ataani makkuninnga piginnaasallit atorneqassasut; maskiinanik ingerlatsisut, qaartiterisut, isaterinermi sulisartut, innaallagisserisut, sanasut, svejserisut aamma formandi.

Kalaallit Nunaanni 2019-imi suliffeqartut katillugit (ukiup qaammataani agguaqatigiissitsineq) 26.992-iupput (taakunannga angutit 14.722 aamma 12.270 arnat). Taakku saniatigut Kalaallit Nunaanni 2019-imi agguaqatigiissillugu suliffissarsiorut 1.924-upput (Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik). 2019-imi Paamiuni Nuummilu ukiup qaammataani agguaqatigiissillugu 9.842 aamma 594 suliffeqarput, kiisalu suliffissarsiorut 93 aamma 334 -ullutik¹⁶.

Kal. Nunaanni suliffissaaleqineq ilinniarsimanermut attuumassuteqartumik nikerartarpoq. Ass. sulisut ingerlaqqittumik ilinniagaqartut suliffeqannginnerat 0,5 pct.-iuvoq, taavalu sulisunut annerpaamik atuarfimmik tunngaviummik atuarsimasunut suliffeqannginneq 9,3 pct.-iulluni (kisitsisit 2018-imeersut)¹⁷. Suliffeqarneq Pillugu 2018-2019-imi Nassuiaammi allaaserineqarpoq Kalaallit Nunaanni suliffeqannginneq annertuumik peqquteqarmat suliffeqarnermut atuuttumut piginnaasanut piumasaqaatinik naammassinnissinnaanermut naleqqussarneq unammilliutaammat.

Qeqertarsuatsiaani sulisorineqarsinnaasut inuit 118-iupput (innuttaasut 17 aamma 64 akornanni ukiullit). Qeqertarsuatsiaani suliffissaqanngitsut pillugit naatsorsueqqissaarnikkut tamanit tigu-neqarsinnaasunik naatsorsugaqanngilaq, kisianni siornatigut misissuinerit takutippaat aasakkut suliffissaqannginneq killeqaqisoq ukiukkullu annertunerulaartarluni.

Ulloq 19. septembari (2020) GAM Qeqertarsuatsiaani suliniut pillugu paasissutissiiniarluni tamanut ammasumik ataatsimiititsivoq Ataatsimiinnermi najuuttut suliniutip kingunerisaanik suliffissanik

¹⁶ <https://stat.gl/dialog/main.asp?lang=da&version=202017&sc=AR&subthemecode=2.%20BESK%C3%86FTIGELSEN%20I%20HOVEDTR%C3%86K&colcode=2>, tabellerne ARDBFB3 og ARDLED1

¹⁷ <https://stat.gl/dialog/main.asp?lang=da&version=202001&sc=AR&subthemecode=03&colcode=0>.

soqutiginninnertik oqaatigaat. GAM-ip isumalluutaasinnaasut taakku piginnaasat attuumassute-qartut tungaasigut piginnaasariaqagaasa suunerinik paasiniaaneq aallartinniaraa nalunaarutigineqarpoq. Sulineq taanna VSB-imik suliaqarnermut atatillugu ingerlanneqassaaq.

Siusinnerusukkut aatsitassarsiornerit misilittakkat (soorlu Aappaluttumi rubinisorfimmit) aamma Nuummi Qeqertarsuatsiaanilu tusarniaanerit aallaavigalugit suliniummi sumiiffimmit annertuumik sulisoqarnissamut ajornartorsiutaasinnaasut makkuupput:

- Suliffinnut pisariaqartunut naammattumik piginnaasaqannginneq, taassunga ilaallutik atorfiit pisariaqartumik annertuumik immikkut ilisimasaqarnermik aamma piginnaasaqarnermik piumasaqarfiusut.
- Ukiup ilaannaanut (ukiumut qaammatit 9) suliffeqarnissamut killilimmik soqutiginninneq, pingaartumik aasakkut tunisassiornermik sunngiffimmilu sammisaqarnermik allanik ingerlatsiviusumi.¹⁸
- Sulinermik atugassarititaasut pequtigalugit killeqartumik sumiiffimmiunik sulisoqarnermik tigumminninnissaq (ass. nal.ak. 12-ikkaarlugit, sapaatip akunneranut ullut 7 sapaatip akunneri pingasukkaarlugit, sulisut aatsitassarsiorfiup ineqarfiutitaani inissinneqarfianni paarlakaalluni sulineq.)

Pisoq A

Sumiiffimmi sunniineq:

GAM-ip suliniutip sanaartorneqarfiata nalaani ilimagaa inuit 30-40 suliffeqartissallugit, toqqaannartumik pilersuisunit assigiinngitsuneersut imaluunniit taakku katiternerisigut, aamma ingerlatsiviup nalaani inuit 60 miss. pisumi A-mi tamakkiisunik ingerlanermi sulisorissallugit. Matusinermi inuit 10-15 atorfissaqartinneqarnissaat ilimagineqarpoq.

Suliniut sumiiffimmi suliffissanik pilersitsisinnaasussaavoq taamalu suliffeqannginnermik apparsaasinnaalluni. Suliniut ukiumut qaammatit 9 miss. tamakkiisumik ingerlasassaaq. Suliniummi toqqaannartumik sumiiffimmi suliffissaqartitsinissamut apeqqutaassapput piginnaasat, misilittakkat aamma inuttut piginnaasat pisariaqartinneqartut sumiiffimmilu nassaarineqarsinnaasut.

Kommunimut sunniutit:

Suliniut sumiiffimmi suliffissanik pilersitsisinnaasussaavoq taamalu suliffeqannginnermik apparsaasinnaalluni. Suliniummi toqqaannartumik sumiiffimmi suliffissaqartitsinissamut apeqqutaassapput piginnaasat, misilittakkat aamma inuttut piginnaasat pisariaqartinneqartut sumiiffimmilu nassaarineqarsinnaasut.

Nunamut tamarmut sunniutit:

Kalaallit Nunaanni sulisinnaasut nuussinnaalluortarput, taamaattumillu eqqarsaatiginngitsoorne-qarsinnaanngilaq sulisartut pisariaqartitanik piginnaanillit kommuninit allaneersut aatsitassarsiorfimmi sulinissartik toqqaraat. Suliniutip annertussusaa eqqarsaatigalugu suliffeqarnermut toqqaannartumik sunniutissaata annikitsuunissaa ilimagineqarpoq. Aamma ilaannakortumik sulineq (qaammatit 9) sumiiffimmut sulisoqarnissamut naammattumik pilerinassanersoq erseqqivinngilaq.

Pisoq B

GAM-ip ilimagaa pisumi B-mi ingerlatsiviup nalaani inuit 85-90 miss. pisumi B-mi tamakkiisunik ingerlanermi sulisorissallugit. Taakku saniatigut pisumi A-misut sunniinerit ilimagineqarput.

¹⁸ Piffissami "annikillissami" aamma sulinermik atuuffeqassaaq (kisianni suliffiit ikinnerit) sumiiffimmiunik ilanngutitsisinnaasut: truckinikerlatsineq, sulisartut, aserfallatsaaliuinerimut sulisut, nerisassanik suliaqartut, allaffissornikkutt ingerlatsineq il.il..

Suliniutip sanaartorneqarnerani matuneqarneranilu sulisunik pisariaqartitsineq assigiissaaq, tak. pisoq A imaluunniit B.

VSb-imik suliaqarnermi paasissutissat pisariaqartut

Piffissat suliffiusut, paarlakaannernik aaqiinerit attuumassuteqartullu allat sumiiffimmiunut qanoq pilerinartiginissaanik GAM-imit annikitsortaanik aamma ilanngussuisumik paasissutissat (aamma ataatsimut isigalugu Kalaallit Nunaanni suliffeqarfimmiittunut).

Siornatigut aatsitassarsiornerit VSb-iinik tusarniaanernit paasissutissat makku piumaneqarput:

- Sanaartornerup nalaani suliniutip sannaanik toqqaaneq, pingaartumillu suliniutip sanaartornerani aqqissornerata qanoq innissaanik ilimagisamik erseqqissaaneq. Assersuutigalugu tassaasinnaavoq aatsitassarsiorfimmik sanaartorneq suliasinneqartumit ataatsimit tamakkiisumik imaluunniit suliasissutinut annikinnerusunut assigiinngitsunut agguataarlugu ingerlanneqassanersoq, tassani suliffeqarfiit sumiiffimmeersut suliasami ajornannginnerusumik neqerooruteqarfigisinnaasaanni. Sumiiffeqarfimmi suliffeqarfinnut suliffeqarfinnullu ataasiinnarmik sulisoqartunut sanaartorneqarneranut ilanngussisinnaasunut attuumassuteqarpoq.
- HSE-mut (Peqqinnermut, isumannaannermut aamma avatangiisinut) aamma angallannermut allagartat pingaarnert aatsitassarsiorfimmi sulinissamut piumasarineqartut. Sumiiffimmiunut sulinnermut peqataasinnaasunut attuumassuteqarpoq, taamaalilluni aatsitassarsiornerup aallartinnginnerani pikkorissaaneq ingerlanneqarsinnaassammat.

Paasissutissat taakku GAM-imit katersorneqassapput VSb-imullu ilanngunneqarlutik.

Sumiiffimmi piginnaasat qanoq ittuunerinik paasissutissat allallu suliniutip aallartinnerani uuttuinnerik naammassippat sanilliunneqarsinnaasunik paasissutissiissutissat katersorneqassapput.

Nunamut tamarmut periusissiat/allagartat uppersarsaatit pingaartut:

- Naalakkersuisut suliffeqarnermut periusissiat 2020-2023: "Nutaaliorneq, Periarfissat, Piginnaasat" (2020)
- Suliffeqarner pillugu nassuiaat 2018-2019, Inuussutissarsiornermut Suliffeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik (2020).

Tigusiffiit pingaartut allat

- Kalaallit Nunaanni sulisunik misissuineq (G-AKU), 2020
- Kalaallit Nunaanni inuit nuuttarnerat, 2010-mit nalunaarusiaq¹⁹.

4.1.2 Sulinnermut sunniutit toqqaannanngitsut allannguutaasullu

Suliniutip Majoqqap Qaavatut ittup suliffeqarnermut malittaasumik aamma allannguutaasumik, sanaartornerata nalaani, ingerlannerata nalaani aamma matuneqarnerata nalaani sunniutaata annikitsuunissaa ilimagineqarpoq. Taamaattumik alloriarnernut tamanut sulisoqarnermut toqqaannanngitsumik aamma allannguutaasumik sunniutit misissorneqassapput.

Toqqaannanngitsumik sulinnermut sunniutaasut tassaapput suliffiit aatsitassarsiorfimmu pilersuisunit, sullissinnermik/nioqqutissamik annertusiartortumik pineqarumanerulernerisigut pilersinneqartut. Tassaasinnaapput nerisassanik isumaginninneq, eqqiaaneq, angallassineq

¹⁹ <https://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Publications/Departement%20for%20Boliger%20Natur%20og%20Miljoe/Teknik%20og%20Landsplanlaegning/Landsplanlaegning/Mobilitet%20i%20Groenland%20DK.pdf>.

(nioqqutissanik, inunnik) allallu. Aatsitassarsiorfiup/ineqarfiup isumagineqarnera aamma assammik sulisartunit ikiorneqarneq, IT-kkut sullissinerit aamma ikummatissanik pilersuineq²⁰.

Sulinermit allannguutaasumik sunniutit tassaapput suliffiit sumiiffimmi aningaasatigut atuinerup kingunerisaanik pilersinneqartut, aatsitassarsiorfimmi sulisut aamma sumiiffimmi pilersuisut sumiiffimmi isertitativit sumiiffimmi atoraangatigut.

Sulinermit sunniutaasut toqqaannanngitsut allannguutaasullu naatsorsinnaaajumallugit amerlisaat atorineqarpoq. Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiorfinnit allanit misilittakkat tikkuarpaat amerlisaat 1,3 piviusorsioruusoq²¹. Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiorluni suliniutini allani amerlisaat taanna VSB-inik nalunaarusiorneri allani atorineqartarpoq . Aallaavigalugu amerlisaat taanna misissuinermit uani atussavarput, kisianni VSB-ip suliarinerani nalilissavarput naleqqusaanissaq pisariaqartinneqassanersoq Qeqertarsuatsiaani pissutsit eqqarsaatigalugit.

Pisoq A

Sumiiffimmi sunniineq:

Sumiiffimmi sulisoqarnermit toqqaannanngitsumik allannguutaasumillu sunniunmut uuttutit marluk apeqqutaassapput:

- Aatsitassarsiorfiup sulisartut Qeqertarsuatsiarmit qassit sulisorissanerai, aamma aatsitassarsiorfiup sumiiffimmi nioqqutissanik aamma sullissinermik pilersuisunik atuinera.
- Qeqertarsuatsiaani sulisartut pineqarsinnaasut piginnaasakkut piumasaqaatinut naleqqunnerat aamma sumiiffimmi pilersuisut nioqqutissanik/sullissinernik tunniussisinnaanerisa qanoq annertutiginerat.

Uttututit qulaani taaneqartut sanaartorerup, ingerlatsinerup aamma matusinerup nalaannut atuupput.

Kommunimut sunniutit:

Kommunimi sulisoqarnermit toqqaannanngitsumik aamma allannguutaasumik sunniutit sumiiffimmi sunniutit assinganik ukuninnga sunniinerupput:

- Aatsitassarsiorfiup sulisartut Kommuneqarfik Sermersooq tamakkerlugu qassit sulisorissanerai, aamma aatsitassarsiorfiup kommuneqarfimmi nioqqutissanik aamma sullissinermik pilersuisunik atuinera.
- Kommuneqarfik Sermersuumi sulisartut pineqarsinnaasut piginnaasakkut piumasaqaatinut naleqqunnerat aamma kommunimi pilersuisut nioqqutissanik/sullissinernik tunniussisinnaanerisa qanoq annertutiginerat.

Uttututit qulaani taaneqartut sanaartorerup, ingerlatsinerup aamma matusinerup nalaannut atuupput.

Nunamut tamarmut sunniutit:

Suliniutip annertussusaa eqqarsaatigalugu suliffeqarnermit toqqaannartumik sunniutissaata annikitsuunissaa ilimagineqarpoq.

²⁰ Massakkut sulii erseqqissumik paasineqanngilaq sullissinerit taakku ilaat sorliit allanut suliaassiissutigineqassanersut sorliillu ingerlatsivimmit nam-minermit ingerlanneqassanersut. Aatsitassaqarfiup nunap ilaani inissisimanera peqqutigalugu ilimagineqarpoq tassani piginnaasaqarnerit pisariaqartinneqassasut.

²¹ <https://www.copenhageneconomics.com/dyn/resources/Publication/publicationPDF/6/296/1431935119/mining-and-sustainable-economic-growth.pdf>, NIRAS (2010) Aluminiumsprojektets økonomiske betydning), Watkinson, (2009) Nalunaq Gold Mine – Social Impact Assessment, <http://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Raastof/Hoeringer/ISUA%202012/SIA%20London%20Mining%20final%20march%202013.pdf>.

Pisoq B

Pisumi B-mi GAM-ip ingerlatsinerup nalaani amerlanerusunik sulisoqarnissaq ilimagimmagu naat-sorsuutigineqarpoq toqqaannangitsumik allannguutaasumillu sulisoqarnermut sunniutit pisumit A-mit annertunerulaassasut. Toqqaannartumik sunniteqarnissaanut pisariaqarpoq kommunimiit suliffissanik noqqaasut aatsitassarsiorfiup piumasaqaataanik piginnaasaqassasut il.il., kisianni toqqaannangitsumik sunniutaasooq ilimagineqarpoq sulisut amerliallannerannit pilersorneqarnissamik piumasaqaatiniissasooq.

VSB-imik suliaqarnermi paasissutissat pisariaqartut

Sanaartornerup, ingerlatsinerup aamma matusinerup nalaanut:

- Sumiiffimmit/kommunimit pilersuisunit sullissinernik/nioqqutissanik pilersorneqarnissamut ilimagisaqarneq pillugu GAM-imit annikitsortaanik aamma ilanngussuisumik paasissutissiineq.

Sumiiffimmi piginnaasat qanoq ittuunerinik paasissutissat allallu suliniutip aallartinnerani uuttuinnerik naammassippat sanilliunneqarsinnaasunik paasissutissiissutissat katersorneqassapput.

Sumiiffimmi aamma Paamiuni Nuummilu apersuinerit atorineqassapput sumiiffimmi/ kommunimi pilersuisut unammillersinnaanermut piumasaqaatit naapertorlugit nioqqutissanik/sullissinernik aatsitassarsiorfimmi piumasarineqartunik tunniussisinnaanersut aamma annertunerusumik kaaviiartitsinerup sumiiffimmi pilersuisut/suliffeqarfiit qanoq sunnissanerai paasiniallugu.

Nunamut tamarmut periusissiat/allagartat uppersaasat pingaartut:

N/A

Tigusiffiit pingaartut allat

- Inuiaqatigiinni piujuaannartitsisumik ingerlatsinermik naliliinermi nalunaasusiat (TANBREEZ-ip aatsitassarsiornermik suliniutaa, Tanbreez Mining Greenland A/S, 2013)
- Inuiaqatigiinni piujuartussamik iluaqutaasumik sunniinermik nalunaarusiamut missingiut Aapaluttumi Rubinisiornermut atatillugu (True North Gems Inc., 2014)
- Greenland Social Impact Assessment (White Mountain Anorthosite Project, Hudson, 2015)
- Inuiaqatigiinni piujuaannartitsisumik ingerlatsinermik naliliinermi nalunaarusiat (suliniut Kuannersuit, Greenland Minerals Limited og Greenland Minerals & Energy A/S, 2018)
- Mining and Sustainable Economic Growth (Copenhagen Economics, 2012)
- Aluminiumik suliniutip aningaasaqarnermut pingaaruteqarnera (NIRAS, 2010)
- Nalunaq Gold Mine – Social Impact Assessment (Watkinson, 2009)
- Social Impact Assessment for the ISUA Iron Ore Project for London Mining Greenland A/S (Grontmij, 2013).

4.1.3 Sunniutit sakkortusiartortut aamma susassaqaqfinnik allanik akerleqarneq

Majoqqap Qaava-ni suliniutip sunniutigisinnaasai Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornermik suliniutinut atatillugu isigineqassaaq. Uani sunniutit annertusiartortunik taaneqarpoq. Immikkoortumi uani suliffeqarnermut sunniutaasinnaasut annertusiartortut ukkatarineqarput. Immikkoortumi kingusinnerusumi sunniutit annertusiartortut allat sukumiinerusumik allaaserineqarput (immikkkoortoq 4.4.6).

Tamatuma saniatigut misissorneqassaaq suliniut - pingaartumillu suliniutimmi sulisoqarnissamik pisariaqartitsineq - susassaqaqfinnik allanik akerleqassanersoq.

Aappaluttoq, Qeqertarsuatsiaat eqqaaniittoq Kalaallit Nunaanni rubinisiorfiit siulersaraat. Aatsitassarsiorfimmik sanaartorneq 2014-imi aallartinneqarpoq aatsitassarsiornerlu 2017-imi aallartinneqarluni. Aatsitassarsiornermut pilersaarummi massakkut atuuttumi naatsorsuutigineqarpoq rubinit pitsassuit aamma safirit aappilarujuttut 2023 tikillugu nioqqutissiarineqassasut. Aatsitassarsiorfimmi sulisorineqartut katillugit inuit 26-it missanniipput, aatsitassarsiorfimmi 20-nut Nuummilu inuit 6-nut avinneqarlutik.

Tamatuma saniatigut Anorthosit-imik suliniut (White Mountain Project), Hudson Greenland A/S-imit ingerlanneqartoq, suliniummut tassunga attuumassuteqarpoq aatsitassarsiornermi pineqartut assigiipajaarnerat peqqutigalugu. Anorthosit-imik suliniut massakkorpiq inunnik 20 missaanniittunik sulisoqarpoq.²².

Kiisalu unammilligassaqsinnaavoq sanaartornermi naleqquttumik piginnaasalinnik sulisoqsinnaanermik pissarsiaqarnissaq, tassami sulisartorpassuit Nuummi Ilulissanilu Atlantikukut timmisartunut mittarfissanik nutaanik, 2023-mi atulernissaannut naatsorsuutaasunik, sanaartornermi tamakkiisumik suliffeqareermata. Massakkorpiq ilimagineqarpoq Ilulissani mittarfiliorneq minnerpaamik ukioq ataaseq kinguartuussasoq, Nuummi mittarfiliorneq kinguartoomat²³.

Pisoq A

Sumiiffimmi sunniineq:

Suliniut Majoqqap Qaavanut eqqaanarnerpaaq tassaavoq aatsitassarsiorfik Aappaluttoq. Aatsitassarsiorfimmut Aappaluttumut naleqqiullugu ingerlatsinermi piginnaasatigut piumasaqaatini unammilleqatigiinneqarsinnaavoq. Sumiiffimmi kalaallinik sulisartoqsinnaavoq aatsitassarsiorfiup aappaani sanaartornerup nalaani peqataasimasunik, taamaattumillu aamma Majoqqap Qaavata sanaartorneranut peqataasinnaasunik.

Tamatuma saniatigut aarleqqutigineqarsinnaavoq, suliniut Qeqertarsuatsiaani aalisakkanik tunisassiorfimmitt unammillerneqarnissaa sulisussat eqqarsaatigalugit, pingaartumik aasakkut.

Kommunimi (illoqarfinni qaninnerni) sunniutit:

Sanaartugassanik suliassinneqartartut – pingaartumik Nuummi – sanaartornermik suliniutinik annertuunik arlalinnik ulapputeqarput. Taamaattumik aatsitassarsiornermik suliniummut peqataasinnaanissat nalornissutigineqarsinnaavoq. Taamaattumik kommunimut annertusiartortumik sunniutit suliniummi sukumiinerusumik misissorneqassaput, ilanngullugit sanaartornissamut suliniutit ingerlasut annertunerusut aamma aatsitassarsiorfimmik pilersaarutit ilimagineqartumik sanaartornissap qaqugu pinissaat.

Nunamut tamarmut sunniutit:

Suliniutit annertussusaa eqqarsaatigalugu suliffeqarnermut toqqaannartumik sunniutissaata annikitsuunissaa ilimagineqarpoq. Kisianni suliniummi sumiiffimmiut peqataanerat – sanaartornerup, ingerlatsinerup aamma matusinerup nalaani – innuttaasut piginnaasaannik qaffarsaaneq ikorfartorneqassaaq sulisullu aatsitassarsiornermut allanut tullinnguussinnaasunut pilerinarnersillugit. Tamannali aatsaat siunissaq ungasinnerusoq isigalugu pissaaq.

Pisoq B

Pisoq B-mi suliniummi sulisut amerlanerusut atorneqassapput. Taamaattumik sunniut annertusiartortoq aamma sumiiffimmi sulisartunik naleqquttumik piginnaasalinnik

²² <https://www.globenewswire.com/news-release/2020/10/16/2109864/0/en/Hudson-Greenland-Appoints-New-Managing-Director-for-the-White-Mountain-Anorthosite-Mine-in-Greenland.html>.

²³ <https://sermitsiaq.ag/node/223290>.

nassaarnissamut unammillerneq annertunerulissalluni – taakkununga pingasunut atuuttumik: sanaartornerup, ingerlatsinerup aamma matusinerup nalaa.

VSB-imik suliaqarnermi paasissutissat pisariaqartut

Allagartat uppersaait nunamut tamarmut atuuttut

- Kalaallit Nunaanni uuliamut aamma aatsitassanut periusissiaa 2014-2018²⁴
- Kalaallit Nunaata aatsitassanut periusissiaa 2020-2024.

Tigusiffiit pingaartut allat

- Eqqaani aatsitassarsiorfiit allat pillugit paasissutissat (pingaartumik aatsitassarsiorfik Aappaluttoq)
- Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornermik ingerlatsineq 2019 (Aatsitassannut Aqutsisoqarfik).

4.1.4 Inuttut isertitanit akileraarutit

Inuit ilinniagakkaat annikitsumillu ilinniarsimasut/ilinniagaqarsimanngitsut akissarsiaat assigiinngitsorujussuupput. Paamiuni 2019-imi agguaqatigiissillugu akissarsiat qaammammut 22.615 kr.-upput Nuummilu 2019-imi agguaqatigiissillugu qaammammut akissarsiat 33.936 kr.-ullutik (Naatsorsueqqissaartarfik)²⁵.

Qeqertarsuatsiaani agguaqatigiissillugu akissarsiat pillugit paasissutissaqanngilaq, kisianni nunaqarfinni akissarsiarineqartartut ataatsimut isigalugu illoqarfinnit annikinnerupput. Illoqarfimmi nunaqarfirmilu assigiinngissutit annerpaat Kommuneqarfik Sermersuumiipput. Tassani inuttut isertitat kommunip illoqarfiini nunaqarfiinit marloriaammik qaffasinnerupput. Pissutsit taakku innuttaasut kommunimi nunap ilaani sorlermi inissisimanerannut naleqqiullugu isigineqassapput. Innuttaasut amerlanerpaartaat Nuummi najugaqarput, tassanilu isertitat annertupput, taavalu nunaqarfinni najugaqartut amerlanerpaartaat Tasiilap eqqaani najugaqarlutik, tassanilu inuit appasissumik isertitaqarnerat nalinginnaasuvoq²⁶.

Kommuneqarfik Sermersuumi inuttut akileraarut 42 pct-iuvoq. Sumiiffimmi najugaqartut aamma inuttut ilannga 48.000 kr.-usoq aamma nalinginnaasumik ilannga 10.000 kr.-usoq²⁷ atorsinnaavaat.

Sulisut nunat allamiut Kalaallit Nunaanni inuttut 35 pct.-mik akileraaruteqartinneqarput, akerlianilli atorsinnaasaminnik inuttut ilanngaateqartitaanatik²⁸, tassunga ilanngunneqassaaq nunanit allaniigt sulisut akuttunngitsumik "akileraarutinik qaaffaassutinik" nunami angerlarsimaffiminni akileraaruserneqartarmata, tamannalu ilaatigut tunngaveqartarpoq qanoq sivistigisumik nunaminnit peqannginnermik, katillugit tamakkiisumik isertitanit il.il.

Pisoq A

Sumiiffimmi sunniineq:

Sumiiffimmi najugaqartunut aatsitassarsiorfimmi sulisunut inuttut akileraarutaannut toqqaannartumik sunniteqassanngilaq. Inuttut akileraarutinut akiliutissat sulinermik tunngaveqarput, soorlu immikkoortoq 4.1-imi allaaserineqartoq.

²⁴ <https://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Publications/Raastof/DK/Gr%C3%B8nlands%20olie%20og%20mineralstrategi%202014%202018.pdf>.

²⁵ "Hovedbeskæftigelse blandt fastboende fordelt på tid, branche, distrikt og køn" (Tabellen ARDBFB4).

²⁶ <https://stat.gl/dialog/main.asp?lang=da&version=202001&sc=IN&subthemecode=3.%20PERSONLIG%20INDKOMST&colcode=3>.

²⁷ <https://govmin.gl/da/efterforskning-forundersogelse/opstart-af-efterforskning/skat/> samt <https://aka.gl/~media/Skattestyrelsen/Vejledning-ger/2018/Vejledning%20for%20august%202018.pdf>.

²⁸ <https://govmin.gl/da/efterforskning-forundersogelse/opstart-af-efterforskning/skat>.

Kommunimut sunniutit:

VSb-imik nalunaarusiaq, inuttut akileraarutinit ilimagineqartut (kommunimut nakkartussat) annertussusaannik naatsorsuinikkut naliliussanik imaqassaaq, suliniutip atanerani atuuttussat. Nunanit allaneersut kalaallillu sulisut agguataarneqarnerat tassani naatsorsuutigineqassaaq, aamma kalaallinit sulisunit qassit suliffeqanngikkaluit/allami sulisut sulilersimanersut.

Inuttut akileraarutit ilimagineqartut annertussusaannik naliliussat naatsorsorneqassapput, ukununga pingasunut atuuttussat: Sanaartornerup, ingerlatsinerup aamma matusinerup nalaani.

Nunamut tamarmut sunniutit:

VSb-imik nalunaarusiami inuttut akileraarutinit ilimagineqartut (Namminersorlutik Oqartussanut nakkartussat) annertussusaannik naatsorsuinikkut naliliussanik imaqassaaq, suliniutip atanerani atuuttussat. Nunanit allaneersut kalaallillu sulisut agguataarneqarnerat tassani naatsorsuutigineqassaaq, aamma kalaallinit sulisunit qassit suliffeqanngikkaluit/allami sulisut sulilersimanersut.

Inuttut akileraarutit ilimagineqartut annertussusaannik naliliussat naatsorsorneqassapput, ukununga pingasunut atuuttussat: sanaartornerup, ingerlatsinerup aamma matusinerup nalaani.

Pisoq B

Pisumi A-misut, sunniutaali annertunerussalluni sulisussat amerlanerussammata.

VSb-imik suliaqarnermi paasissutissat pisariaqartut

Suliniuummi sulisussat naatsorsuutigineqartut ilinniarsimasut nunani allamiut kalaallinut sanilliullugit qassiuneri pillugit paasissutissanik pilersitsisoqassaaq. Tamanna inuttut akileraarutit suliniuummit pilersinneqartut naatsorsinnaajumallugit pisariaqarpoq. Ilutigalugu GAM akissarsiat pisariaqartumik qaffasissusaannik annikitsortaanik aamma ilanngussilluni paasissutissiissaaq.

Qeqertarsuatsiaani apersuinerni ingerlatsisoqassaaq, nunaqarfimmi isertitat annertussusaat pillugu (agguaqatigiissillugu isertitat) aatsitassarsiorfimmik suliniuummi sulinerup kingunerisaanik paasisaqarniarluni.

Allaqartat uppersaait nunamut tamarmut atuuttut

- Kalaallit Nunaanni akileraarutit pillugit inatsit.

Tigusiffiit pingaartut allat

N/A

4.1.5 Sulinermi atugassarititaasut

Kalallit Nunaanni sulisut pingaarnerusumik aqqissugaanerat sinniisoqarnerallu SIK-mit (Sulinermit Inuussutissarsiuteqartut Kattuffiat) ingerlanneqarput. Sulisitsisut namminersortut GE-mi (Grønlands Erhverv) aamma NUSUKA-mi (Nunaqavissut Suliffiutillit Kattuffiat) aqqissugaapput.

ILO-mi isumaqatigiissummi sulisunut tamanut sulinermi atugassarititaasunut piumasaqaatit allaaserineqarput²⁹. Taassuma saniatigut nunamut tamarmut atuuttumi sulinermi avatangiisit pillugit inatsimmi pii-aalluni nioqqutissiornermi immikkut malittarisassaarpoq.³⁰

²⁹ <https://www.retsinformation.dk/eli/ltr/1997/97>.

³⁰ <https://at.gl/da/regler/bekendtgoerelser/302-arbejde-med-udvinding-og-efterforskning-af-mineralske-materialer-i-groenland/>.

Sulisartunut ilinniarsimanngitsunut ukiumut minnerpaamik akissarsiat 2019-imi 218.464,92 kr.-upput (SIK)³¹.

Pisoq A

Suliniutip annertussusaa aamma GAM-ip nunat tamalaat akornanni isumaqatigiissutinik nunallu inatsisaanik eqqortitsinera peqqutigalugu, ilimagineqarpoq sulinermi atugassarititaasunut sumiiffimmi, kommunimi imaluunniit nunami tamarmi sunniuteqassanngitsoq

Sumiiffimmi sunniineq:

-

Kommunimut sunniutit:

-

Nunamut tamarmut sunniutit:

-

Pisoq B

Soorlu pisoq A-mi.

VSB-imik suliaqarnermi paasissutissat pisariaqartut

SIK-mik apersuineq sulinermit politikimi, sulinermi avatangiisinut pissutsillu assingusut pillugit suliniutip immikkoortui pingasut eqqarsaatigalugit: sanaartorerup nalaani, ingerlatsinerup nalaani aamma matusinerup nalaani ajornartorsiutaasinnaasut pillugit.

Sumiiffimmi suliniartunik apersuineq aatsitassarsiornerni allani ajornartorsiutaasinnaasunik misilittakkat pillugit.

GAM-imit paasissutissat navianarsinnaasut qanoq annikillilerneqarsinnaaneri pillugit qanoq ilior-toqassasoq (sulinermit politikikkut, sulinermi avatangiisitigut assigissasigullu).

Allagartat uppersaait nunamut tamarmut atuuttut

- Sulinermi akuusut akornanni isumaqatigiissutit (SIK, GE)
- Suliffeqarnek pillugu nassuiaat 2018-2019, Inuussutissarsiornermut Suliffeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik (2020).

Tigusiffiit pingaartut allat

N/A

4.2 Ilinniarneq

Ilinniarnermik sunniineq piginnaasat ineriartortinnerannik aallaaveqarpoq.

4.2.1 Piginnaasanik ineriartortitsineq

Inuussutissarsiornikut ilinniarneq sungiusarnerlu Kalaallit Nunaanni Teknikikut Ilinniarfimmit (KTI-mit) neqeroorutaavoq, Sisimiuni Nuummilu ingerlanneqartoq. Atortussiassanut Ilinniarfik (Greenland School of Minerals and Petroleum) KTI-p ilagaa Sisimiuniillunilu. KTI Atortussiassanut Ilinniarfik inuussutissarsiornermi ilinniakkanut marlunnut periarfissiivoq, tamarmik Kalaallit Nunaata inuussutissarsiornikkut annertunerujartortumik periarfissaanut tunaartaqartunik

³¹ <http://www.sik.gl/Portals/0/Overenskomst/OK%202019%20iluar-sisat/362%20SIK%20M%E5nedsl%F8nnede%2C%20fagl%E6rt%2C%20ikke%20fagl%E6rt%20OK%20%202018-2022%2021219.pdf>

sanaartugassanik suliassinneqartarnerup aamma atortussialerinerup tungaatigut: Maskiinanik atuinermi sanaartugassanik suliassinneqartartoq aatsitassarsiorfimmi ilinniarsimalluni sulisoq. Saniatigut Sisimiuni DTU Arctic KTI illuutaasa ilaanniippoq. Issittumi Sanaartorneq aamma Ataqatigiinnermut Aaqquissuussinerit pillugit diplomingeniørutut ilinniartoqarsinnaavoq (semesteret siullit pingasut Sisimiuni ingerlanneqassapput - taassuma saniatigut ilinniarnermut atatillugu suliffimmiinneq semesterit arfernanni Kalaallit Nunaanni suliffeqarfimmi ingerlanneqarsinnaavoq).

Imarsiornermik Ilinniarfik Paamiuni, Nuummi aamma Uummannami imarsiornermik ilinniarnermik neqerooruteqarpoq.

Saniatigut aatsitassarsiorfusinnaasunik misissueqqaarnerit aamma Rubininik aamma Anorthositimik suliniutit nunami piginnaanillit pineqarsinnaasut amerlinerinik kinguneqarput, naak suliniutit amerlassusaat aamma sammisaqarfimmi piginnaasanik ineriartortitsinissaq sulilikleqaraluartoq.

Kiisalu Nuummi Paamiunilu Majoriaq Kalaallit Nunaanni sulisut piginnaasaannik annertusisaassallutik neqerooruteqarput. Majoriami siunertarineqarpoq innuttaasut suliffeqanngitsut piginnaanilimmik kinguneqarluartumillu suliffeqarfeqarfimmut iserteqqinnissaat suliffeqarnissamut ingerlateqqinniarlugit. Taamaalilluni Majoriaq suliassanik pingaarnernik pingasunik sammisaqarpoq; suliffissanik innersuussineq, ilinniarnissamut siunnersuineq aamma ilinniarnissamut sulinissamullu piginnaanngorsaaneq.

Pisoq A

Sumiiffimmi sunniineq:

Suliniutip sungiusarnek lærlinginullu inissat neqeroorutigisinnaassavai. KTI-mik - pingaartumillu Atortussiassanut Ilinniarfimmik - suleqateqarnissaq periarfissaqarsinnaavoq. Taamaalilluni suliniutip sumiiffimmi sulisut kalaallit piginnaasaannik annertusarsinnaavai.

Kommunimut sunniutit:

Assinganik piginnaasat annertusisarnissaannut kommunimi sunniuteqarsinnaavoq. Nunamut tamarmut sunniutit takukkit.

Nunamut tamarmut sunniutit:

Aatsitassarsiornermik sammisaqarfimmi pineqarsinnaasunik amerlanerusunik suliffissaqarnerup inuusuttunut pilerinartissinnaavaa ilinniarnermik toqqaanissaq siunissami aatsitassarsiornermik suliniutinut sulisussanik naleqquttumik piginnaasalinnik nassaarnissap ajornannginnerulemmissaa, taamalillunilu siunissami aatsitassarsiornermi sumiiffimmit amerlanerusunik sulisoqarnissaa qularnaarneqarsinnaassalluni.

Pisoq B

Pisumi A-misut, sunniutaali annertunerussalluni sulisussat amerlanerusussaammata.

Paasissutissat piumasarineqartut VSB-ip suliarnissaanut

GAM-imit erseqqissarneqassaaq ilinniartoqarsinnaaneq periarfissaanersoq, pikkorissaasoqarsinnaanersoq sulisullu kalaallit piginnaasamikkut annertusaasinnaanernannik. Aatsitassarsiorfik qaammatini qulingiluani tamakkiisumik ingerlasassammat paasiniarneqassaaq ilinniartoqarsinnaanissamut naleqqunnersoq.

aallaqqaataaniit misissuinerit naanerani sanilliullugit atorineqarsinnaasunut tunngasut piginnaasaqarnerit aamma piginnaasanik qaffassanissat pillugit KTI Atortussiassanut Ilinniarfimmik apersuineq.

Sumiiffimmi najugalinnik apersuisoqassaaq, piginnaasat qaffasissusii paasiniaarlugit.

Allagartat uppersaaitit nunamut tamarmut atuuttut

- Ilinniartitaanermut periusissiaq 2018.

Tigusiffiit pingaartut allat

- Kalaallit Nunaanni ilinniartitaanermi unammilligassanik misissuineq (VIVE, 2020)
- Kommunimut pilersaarut 2028 Kommuneqarfik Sermersooq -mut (digital:<http://sermersooq2028.gl/>)
- Kalaallit Nunaanni Atortussanik ineriartortitsinermut teknikkkut ilinniarnermik aamma piginnaasanik pilersitsineq.

4.3 Aningaasaqarnikkut sunniutit (suliaqarnerunngitsoq)

Immikkoortumi uani aningaasaqarnikut sunniutaasinnaasut, niuernikkut periarfissat aamma ingerlatsiviit isertaannit akileraarutit.

4.3.1 Niuernikkut periarfissat

Qeqertarsuatsiaat nunaqarfiuvoq mikisoq, taamaattumillu sumiiffimmi suliffeqarfiit killeqarput. Nunaqarfimmi niuertarferqarpoq (Pilersuisoq), aalisakkanik tunisassiorfeqarluni Royal Greenlandimit pigineqarlunilu ingerlanneqartumik, ikummatissanik orsusanillu pilersuisoqarluni (Polaroil), tele- aamma allakkeriveqarluni, angalaartunut unnuisarfeqarluni aamma niuertarfinnik mikisunik suliffeqarfinnillu ataasiinnarmik sulisulinnik arlalinnik peqarluni. Aalisakkanik tunisassiorfik nunaqarfimmi suliffeqarfiit annersaraat ulapiffimmi 30 miiss. sulisoqartartoq ulapinngiffimmi 3-nik.

Pisoq A

Sumiiffimmi sunniineq:

Sumiiffimmi niuernikkut periarfissanut aatsitassarsiorfik sunniuteqarsinnaavoq nioqqutissatigut aamma sullissinertigut. Aammali suliffeqarfiit ilaasa killormut sunnerneqarsinnaanerit periarfissaavoq, innuttaasut ilaat arlallit aatsitassarsiorfimmi sulilissappata taamalu Qeqertarsuatsiaaniit 40 km-isut ungasitsigisumut nuullutik.

Sunniuteqarnermut aamma apeqqutaassaaq sumiiffimmi suliffeqarfiit aatsitassarsiorfimmiit nioqqutissanik sullissinernillu atorfissaqartinneqartunik qanoq tunniussisinnaatiginerat.

Kommunimut sunniutit:

Kommunimut aatsitassarsiorfik pilersuisunik Nuummeersunik imaluunniit Paamiuneeersunik toqqaappata sunniutaasoqarsinnaavoq (imaluunniit kommunimi illoqarfinnit/nunaqarfinnit allanit).

Sunniuteqarnermut aamma apeqqutaassaaq kommunimi suliffeqarfiit aatsitassarsiorfimmiit nioqqutissanik sullissinernillu atorfissaqartinneqartunik qanoq tunniussisinnaatiginerat.

Nunamut tamarmut sunniutit:

Suliniutip annertussusaa eqqarsaatigalugu nunamut tamarmut sunniutissaata annikitsuunissaa ilimagineqarpoq. Kalaallit Nunaanni ingerlatsivinnut minnerusunut aatsitassarsiornermut immikkut piginnaasaqartunut annikitsumik iluanaarfiusinnaavoq, aatsitassarsiorfimmiit nioqqutissanik sullissinernillu atorfissaqartinneqartunik tunniussisinnaagunik.

Pisoq B

Pisoq A-misut. Kisianni paasilluarneqaqqaassaaq piiakkap suliarisarlut annertunerusumik suliarineqaqqinnerani sumiiffimmiit/kommunimiit/nunamit tamarmiit annertunerusumik pilersorneqarnissamik pisariaqartitsisoqassanersoq.

VSB-imik suliaqarnermi paasissutissat pisariaqartut

Qeqertarsuatsiaani suliffeqarfiit pillugit sumiiffimmiut apersorneqarnerisigut annikitsortaanik ilanngussuilluni paasissutissanik katersuisoqassaaq. Taassuma saniatigut aamma GAM aatsitassarsiorfimmiit pilersuisut Nuummeersut imaluunniit Paamiuneersut atorneqarsinnaaneratt paasiniaarlugu apersorneqassaaq.

GAM-imit annikitsortaanik ilanngussuilluni paasissutissat pilersuisussanik atorfissaqartitsineq ilimagineqartoq pillugu, aamma pilersuinermi isumaqatigiissutit minnerusunut aggorneqarsinnaanerannik periarfissat, sumiiffimmi pilersuisut ajornannginnerusumik pilersuisuuniassammata.

Kommunimiit pilersuisuusinnaasut pillugit Kommuneqarfik Sermersuumik apersuisoqassaaq. Aamma taamatut apersuinikkut paasiniaarneqassaaq kommunini allani pilersuisunik kalaaliusunik aatsitassarsiorfimmitt nioqqutissanik/sullissinernik pilersuisinnaasunik peqarnersoq .

Allagartat uppersarsaatit nunamut tamarmut atuuttut

N/A

Tigusiffiit pingaartut allat

N/A

4.3.2 Ingerlatsiviit akileraarutaat/kisermaassat atornerannut akiliutit

Ingerlatsiviit akileraarutaat aatsitassarsiorfiup akiligassaasa qanoq annertutiginissaannut aatsitassarsiorfiup imminut qanoq akilersinnaatiginera apeqqutaavoq. Ingerlatsivinnut akileraarut 2021-mi 25 pct.-inut³² appartinneqassaaq, kisianni sinneqartoorut sinneqartoorummitt akiliummik 36%-imik akileraaruteqassammatt ilanngaataasinnaasumik, taava ingerlatsivimmitt aamma sinneqartoornermitt akileraarut katilluni 36 pct-iussaaq.³³

Kisermaassat atornerannut akiliut suliniutip akiligassaa aalajangerneqassaaq misissuinnermitt akuersissutinnut piumasaqaatit nalinginnaasuni ilanngussaaq 3, tassungalu ilanngussat 1-4 naapertorlugit. Ilanngussaaq uani atuarneqarsinnaavoq: [https://govmin.gl/wp-content/uploads/2019/07/Addendum No. 3 to Standard Terms.pdf](https://govmin.gl/wp-content/uploads/2019/07/Addendum_No._3_to_Standard_Terms.pdf)

Aatsitassarsiorfiup nioqqutissiaata *White Mountain Anorthosite Project*-imi nioqqutissiapp assigaa. Kisianni Majoqqap Qaavanit anorthosit siuliani taasamitt alkali-mik annikinnerusumik akoqarpoq. Paasiniaarneqassaaq tunisassiamik neqerooruteqarnerup annertunerulernera aatsitassarsiorfiup pineqartup aamma massakkut ingerlasup imminut akilersinnaanerannik sunniissanersoq. Atortussiassaaq anorthosit atorneqarfissarpassuaqarpoq, iluaqutaasalu annertunerpaat ilagaat pitsaassutsimi eqqortumi glasfiberiliornermitt aamma aluminiummiliornermitt massakkut atorneqartuniit avatangiisinut ajoqutaannginnerujussuarmik suliarineqarsinnaagami. Taamaattumik anorthositimitt niuffaffik sulii naammatsissimaqqajanngitsutut nalilerneqarpoq.

³² https://www.folketingstidende.dk/samling/20191/redagoerelse/R12/20191_R12.pdf

³³ <https://govmin.gl/exploitation/start-mining/tax-and-royalties/>

Pisoq A

Sumiiffimmi sunniineq:

Sumiiffimmi toqqaannartumik sunniineqanngilaq.

Kommunimut sunniutit:

VSB-imik nalunaarusiami inuttut akileraarutinit ilimagineqartut (kommunimut nakkartussat) annertussusaannik naatsorsuinikkut naliliussanik imaqassaaq, suliniutip atanerani atuuttussat.

Nunamut tamarmut sunniutit:

VSB-imik nalunaarusiami inuttut akileraarutinit ilimagineqartut (Naalagaaffimmut nakkartussat) annertussusaannik naatsorsuinikkut naliliussaniuk imaqassaaq, suliniutip atanerani atuuttussat .

Pisoq B

Pisumi A-misut, sunniutaali annertunerussalluni tunisassiorneq annertunerulissammat, ingerlatsivimmut kaaviiartitanik annertunerulersitsisariaqartumik.

VSB-imik suliaqarnermi paasissutissat pisariaqartut

Tunisassiornerup ilimagineqartumik annertussusissaa aamma suliniummi ilimagineqartumik kaaviiartitassai pillugit annikitsunik ilanngussuilluni paasissutissanik katersisoqassaaq, taamaalluni ingerlatsiviup ingerlatsivinnut akileraarutissaanik ilimagineqarsinnaasumik naatsorsuisoqarsinnaaqullugu.

Akileraarutinit akiliutissaq ilimagineqartoq suliniutip atanerani tamarmi pisoq A-mut aamma pisoq B-mut naatsorsorneqassaaq. Uani eqqarsaatigineqassaaq pisoq A-mi taamaallaat suliareqqitassanik nioqqutissiortoqassammat kingornatigut Europami pitsaanerulersinneqartussanik, tassunga ilaalluni akileraarutinit akiliinernut qanoq sunniuteqassanersoq.

Allagartat uppersaaitit nunamut tamarmut atuuttut

- Kalaallit Nunaanni akileraarutit pillugit inatsisit
- Kalaallit Nunaata aatsitassanut periusissiaa 2020-2024.

Tigusiffiit pingaartut allat

- Preliminary Economic Assessment for the Majoqqap Qaava anorthosite deposit, Fiskerøset, West Greenland (SRK Consulting, 2020).
- Project Description Majoqqap Qaava (GAM, 2021)

4.4 Pisortaqaarfik aamma ataqatigiinnermut aaqqiinnerit

Pisortaqaarfik aamma ataqatigiinnermut aaqqiinnerit suliniummit sunnerneqarsinnaapput. Immikkoortumi uani ataqatigiinnermut aaqqiinnerit ukkatarineqarput, pisortaqaarfiup tatineqarnera, inuiaqatigiinni peqqissuseq upalungaarsimanerlu, eqimattat ulorianartumi inissisimasut, pinerluunneq aamma atornerluineq, nuuttarneq (tikittarnermik aallartarnermillu ileqqut) aamma sunniutaasut annertusiartortut (suliffeqarfeqarfirmut sunniutai ilanngunnagit).

4.4.1 Attaveqatigiinnerit

Kalaallit Nunaanni angalasut nioqqutissallu pingaarnerusumik umiarsuakkut, umiatsiatigut, timmisartukkut aamma qulimiguulikkut angallanneqartarput. Kalaallit Nunaanni illoqarfiit nunaqarfiillu akornanni aqqusineqarnanilu qimuttuitsoqanngimmat attaveqatigiinnerit silamit silallu pissusaanit sunnertiasorujussuupput.

Mittarfissuit tassaapput Narsarsuaq aamma Kangerlussuaq. Taakku saniatigut 11-nik mittarfeqarpoq illoqarfiit minnerusunik mittarfeqartut eqqaanni, taakkununga ilaalluni Nuuk. Suliniummut mittarfiit qaninnerit tassaapput Paamiuni aamma Nuummi mittarfiit. Aammalu imarpik ikaarlugu timmisartunut mittarfiit nutaat marluk sanaartorneqarput, 2023-mi atulersussatut pilersaarutigineqartut. Massakkorpiarli ilimagineqarpoq Ilulissani mittarfiliorneq minnerpaamik ukioq ataaseq kinguartuussasoq, Nuummi mittarfiliorneq kinguartoomat.³⁴.

Qeqertarsuatsiaat sapaatip akunnera allortarlugu umiarsuarnit (umiarsuit nunaqarfiliartartut) Royal Arctic Bygdeservice (RAB)-meersunit, Royal Arctic Lines A/S-ip ataaniittumit, pilersorneqartarpoq. Umiarsuit sinersortaait Qeqertarsuatsiaat aamma Nuuk akornanni Royal Arctic Line A/S-ip ataaniittumit, Arctic Umiaq Line A/S-imit, ingerlanneqarput ukiorlu kaajallallugu sapaatip akunneri tamaasa ingerlasarlutik.

Ukiumut qaammatini 9-ni nunaqarfik Sarfaq Ittuk-mit tikinneqartarpoq, qaammatinilu sinneruttuni pingasuni angallammit minnerusumit ilaasortaammit isumagineqartarpoq.

Nunaqarfik umiarsuarnit Royal Arctic Bygdeservicep tikinneqartarpoq aamma Namminersorlutik Oqartussat akornanni sullissinissamik isumaqatigiissut naapertorlugu. Isumaqatigiissut Kalaallit Nunaata qeqqa tamarmi Qeqertarsuatsiaaniit Sarfannguanut pineqarpoq, ullut 14-ikkaarlugit tikinneqartassallutik. Taassuma saniatigut RAB Qeqertarsuatsiaanut ataasiakkaanik immikkut tikittarpoq, nunaqarfimmut annerusumik aningaasartuutaanngitsumik qerisunik aallerluni.

Aatsitassarsiorfiup eqqaani Qeqertarsuatsiaanit 40 km miss. ungasitsigisumi GAM aalajangersimasumik puttasumik talittarfiliorniarpog, pingaarnertut kisarfissamik/talittarfissamik. Talittarfik inissineqassaaq qaqqamit anillanganerup/qunnerup aamma Kuussuatsiaat qooruata naanerata kangiatungaata akornanni. Ullumikkut aatsitassarsiorfeqarfiup, suliarinniffiusussap aamma umiarsualivissap akornanni attaveqarfeqanngilaq. Taamaattumik suliniummut atatillugu aatsitassarsiorfimiit umiarsualiviup eqqaani suliarinniffimmut aqqusinnoortoqassaaq 17 km-itut takitigisumik.

Pisoq A

Sumiiffimmi sunniineq:

Tamanut ammasumik attaveqatigiiffiit suliniummit sunnerneqarnissaannut apeqqutaavoq aatsitassarsiorfimmi sulisut qanoq ilillutik aatsitassarsiorfimmut/-mit ingerlasassanersut. RAL aatsitassarsiorfimmut ingerlasarusussanersoq sukumiinerusumik paasiniarneqassaaq, Qeqertarsuatsiaat umiarsuarnit tikinneqartarnerat aatsitassarsiorfimmi sulisut nikinneranut atorneqarsinnaanersoq il.il..

Kommunimut sunniutit:

Kommunimut annertunerusumik sunniuteqarnissaq ilimagineqanngilaq.

Nunamut tamarmut sunniutit:

Nunamut tamarmut annertunerusumik sunniuteqarnissaq ilimagineqanngilaq.

Pisoq B

Soorlu pisoq A-mi.

VSb-imik suliaqarnermi paasissutissat pisariaqartut

GAM-imit nioqqutissat inuillu qanoq suliniuteqarfimmut ingerlanneqarnissaannut aamma aatsitassarsiorfik RAL-imit tikinneqartarnissaannut paasissutissanik piniartoqassaaq.

³⁴ <https://sermitsiaq.ag/node/223290>

Kommuneqarfik Sermersuumik apersuisoqassaaq kommunimi ineriartortitsinerit pillugit pilersaarutaasinnaasut aatsitassarsiorluni suliniummit sunnerneqassanersut paasiniarlugu.

Allagartat uppersaaitit nunamut tamarmut atuuttut

N/A

Tigusiffiit pingaartut allat

N/A

4.4.2 Pisorta qarfinnut tatisinerit aamma sullissinernik tunniussinerit

Ullumikkut Kalaallit Nunaanni pisortanit sullissinernik tunniussinerit annertoqisumik tatineqarput. Tatisineq annertoq pisortat isertitaasa annikinnerulersimanerannik aamma pisortanut aningasartuutit annertunerulersimanerannik piumaneqarnerisa annertunerulernerisa kinguneranik.³⁵ tunngaveqarpoq.

Qeqertarsuatsiaani pisortat suliffeqarfii makkuupput:

- Meeqqerivik
- Nunaqarfimmi atuarfik (7. klassi ilanngullugu atuartsiviusarteq)
- Utoqqaat najugaqatigiiffiat
- Oqaluffik katersortarfillu
- Innaallagissiorfik aamma imeqarfik (Nukissiorfiit).

Peqqinnissaqarfik aamma upalungaarsimaneq immikkoortoq 4.4.3-mi immikkut sammineqassapput. Uanili taaneqassaaq Qeqertarsuatsiaani napparsimmaveeraqarmat.³⁶

Pisoq A

Sumiiffimmi sunniineq:

Sunniummot pisortanit Qeqertarsuatsiaani tunniunneqartartut aatsitassarsiorfimmit taassungalu atasunit qanoq annertutigisumik atorneqartassanersut apequtaassaaq. Tamanna VSB-imik suliarinninnermi paasinarieqassaaq. Aatsitassarsiorfiup inissisimaneq peqqutigalugu pisorta qarfinnut pisortanillu tunniunneqartartunut sunniutit annertunavianngitsut ilimagineqarpoq.

Kommunimut sunniutit:

Suliniut pisortanit tunniunneqartartut ilaannik atuisassaaq, soorlu politiit aamma akitsuuserivik, aamma nalinginnaasumik sullissinerit, soorlu suliniutip ingerlataanik akuersissuteqarneq nakkutilliinerlu. Suliniutip annertussusaa eqqarsaatigalugu pisortanit tunniunneqartartunut sunniutissaata annikitsuunissaa ilimagineqarpoq. Tamannali VSB-imik suliarinninnermi paasinarieqassaaq.

Nunamut tamarmut sunniutit:

Suliniutip annertussusaa eqqarsaatigalugu nunamut tamarmut sunniutissaata annikitsuunissaa ilimagineqarpoq.

Pisoq B

Pisoq A-misut, kisianni amerlanerusunik sulisoqarluni, tamatumalu kingunerisinnaavaa pisorta qarfinnik annikinnerusumik tatisineq.

³⁵ https://www.ft.dk/ripdf/samling/20191/redagoerelse/R12/20191_R12.pdf

³⁶ Sulinerup ingerlaqqinnerani paasineqassaaq napparsimmaveeqqami qanoq annertutigisumik peqqissaasoqartaassanersaq.

VSB-imik suliaqarnermi paasissutissat pisariaqartut

Soqutiginnittunik apersuineq kommunip sinniisaanik pisortanit tunniunneqartartut (ikiorsiissutit) pillugit, ilanngullugit ajornartoornermi sunniutaasinnaasut.

Allagartat uppersaait nunamut tamarmut atuuttut

- Pisortaarfik, Akileraarutinut Atugarissaarnermullu ataatsimiititaliaq (2011).

Tigusiffiit pingaartut allat

N/A

4.4.3 Inuiaqatigiinni peqqissuseq upalungaarsimanerlu

Kalaallit Nunaanni peqqissutsimut tunngasut Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfimmit ingerlanneqarput. Peqqissutsimi tunniunneqartartut sullississutigineqartartullu, taakkununga ilaallutik nakorsaatit, peqqissutsimik misissortinnerit, napparsimmavimmut unitsitaanerit aamma/imaluunniit nakorsartinnerit/passunneqarnerit inunnut Kalaallit Nunaanni nalunaarsorneqarnikkut najugaqartunut akeqanngillat.

Naalakkersuisut inuit peqqissusaannik suliniut annertooq siulleg, Inuuneritta I, atulerpaa 2007-imi. Suliniut 2012-ip tungaanut ingerlavoq, suliniullu sulii ataaseq (Inuuneritta II) 2013-imi aallarnerneqarluni. Inuuneritta II-mi sammisat sisamat ukkatarineqarput: pujortarneq, timigissarneq, nerisat aamma imigassaq hashilu. Inuuneritta II-p ilaatut 2014-imi Kalaallit Nunaanni peqqinnermut takussutissat 38-it atulernerqarput³⁷.

2018-imi inuit peqqissusaannik misissuineri takuneqarsinnaavoq 58 pct. ajoqutaanngitsumik imigassartartut, 32 pct. annertuumik atuisartut, taavalu 5,9 pct. ajoqutaasumik atuisartut 4,7 pct.-iilu imigassamik pinngitsuisinnaanngitsut³⁸.

2018-imi nunami tamarmi ullut tamaasa pujortartartut 52 pct.-iupput. Ukiut qulikkaar kingiulliit ingerlaneranni ullut tamaasa pujortartartut ikiliartorput. 2018-imi inunnik misissuineri, siuliini misissuinerit assigalugit ullut tamaasa pujortartartuni angutit arnallu amerlassusaat assigiinngissuteqanngillat.

Inunnik misissuineri angutit arnallu annertuumik pualavallaartut amerliartorput. 2018-imi kalaallit arnartaasa 32 pct.-ii angutitaasalu 24 pct.-ii 30+-imik BMI-qarput.

Peqqissaavik qaninneq tassavoq Dr. Ingridip Peqqissaavia Nuummiittoq. Peqqissaaviup peqqissaa-sumut ikiorti Qeqertarsuatsiaani napparsimmaveeqqami atorfeqartippaa.

GAM-ip pilersaarutigaa aatsitassarsiorfiup saniani napparsimmaveeraliorniari, nakorsaqarnikkut unamminartunik pinartunilu pisoqarnerani passussisinnaasumik. Tassani peqqissaasoq naleqquttumik ilinniarsimasooq imaluunniit HSE-mut akisussasooq alla atorfinitsinneqassaaq. Tamatuma saniatigut biilit napparsimasunik angallassisartoq qatserussuaatigisoq aqqusineqanngitsukkoorsinnaasooq aatsitassarsiorfiup sanianiissaaq.

Pisoq A

Sumiiffimmi sunniineq:

³⁷ Inuuneritta II, 2013

(https://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Publications/Departement%20for%20Sundhed%20og%20Infrastruktur/Sundhed/Inuuneritta/InuunerittaII_Dk_small.pdf)

³⁸ Befolkingsundersøgelsen 2018 (https://www.sdu.dk/sif/~media/images/sif/udgivelser/2019/befolkingsundersogelsen_i_groen-land_2018_dansk.pdf)

Sulisunut sumiiffimmiunut annertunerusunik isertitaqarnerup kingunerisaatigut sunniuteqartoqarsinnaavoq. Annertunerusunik isertitaqarnek ilaatigut ineqarnikkut pitsaanerusunik atugaqarnermik aamma sulisunut ilaqutaanullu pitsaanerusunik nerisaqarnermik kinguneqarsinnaavoq.

Tamatuma saniatigut suliffimmi ajutoornissamut navianaataasinnaasunit taaneqarsinnaapput:

- Qasoqqaneq (ullormut sivisuumik sulinermi)
- Ikiaroorartunik atuineq
- Oqimaatsunik kivitsinerit
- Nipiliornernit sunnertinnerit
- Pujoralannit sunnertinnerit.

Aatsitassaq suliffittut "paqqersimasuussaaq" aanngajaarniutitik atuinnissamut inerteqquteqarfiusoq, atuinerlu peersinneqarnermik kinguneqassaaq. GAM-ip tamanna ukkatariniarpaa, kisianni ilimagineqarpoq suliffik inuiaqatigiit sinneranni aanngajaarniutit annertunerusunik sunnerneqassanngitsoq.

Tamatuma saniatigut paasiniarneqassaaq aatsitassarsiorfimmut aamma aatsitassarsiorfimmit angallanneq (assersuutigalugu qulimiguulimmik) Qeqertarsuatsiaani qanoq annertutigisumik nipiliortitsissanersoq sumiiffimmi inuit sinittarnerannut sunniisinnaasumik, pingaartumik naalungiarsunnut utoqqarnullu. Aatsitassarsiorfimmut angalanermi pingaartumik umiarsuit/umiatsiat atorineqassapput, aatsitassarsiorfimmullu aqqusineq sananeqarniariapat qulimiguulimmik angallanneq taamaallaat ujaasinermut annaassiniarnermut aamma qimagutsinermut atatillugu atorineqartalissaaq.

Kommunimut sunniutit:

Suliniutip annertussusaa eqqarsaatigalugu inuiaqatigiinni peqqissutsimut sunniutissaata annikit-suunnissaa ilimagineqarpoq.

Nunamut tamarmut sunniutit:

Suliniutip annertussusaa eqqarsaatigalugu inuiaqatigiinni peqqissutsimut sunniutissaata annikit-suunnissaa ilimagineqarpoq.

Pisoq B

Soorlu pisoq A-mi.

VSB-imik suliaqarnermi paasissutissat pisariaqartut

Qeqertarsuatsiaani inuiaqatigiinni peqqissutsimut pingaartumillu inuunermi nalilinnut sunniutigisinnaasai paasiniarlugu inunnik apersuineq.

Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfimmik apersuineq.

GAM-imit annikitsunik ilanngussuilluni aatsitassarsiorfimmi peqqissutsip isumannaatsuunerullu ingerlanneqarnerat aamma Kaalallit Nunaanni peqqinnissaqarfimmik suleqateqarnissamik qanoq eqqarsateqarnek pillugit paasissutissat. Tamanna sanaartorerup aamma ingerlatsinerup nalaanut tunngatillugu paasiniarneqassaaq.

Allagartat uppersaatait nunamut tamarmut atuuttut

- Inuuneritta II 2013-2019 – Naalakkersuisut inuit peqqinnissaannut periusissiaat anguniagaallu 2013-2019

- Suliffimmi isumannaallisaanikkut pissutsit pillugit inatsisit nalunaarutillu atuuttut : ass. <https://at.gl/da/regler/bekendtgoerelser/656-anvendelse-af-tekniske-hjaelpemidler/>, <https://at.gl/da/regler/bekendtgoerelser/655-indretning-af-tekniske-hjaelpemidler/>, aamma <https://at.gl/da/regler/bekendtgoerelser/914-obligatoriske-arbejdsmiljoeuddannelser/>.

Tigusiffiit pingaartut allat

- Inunnik misissuineq 2018.

4.4.4 Navianartumiittut, pinerlunneq aamma atornerluineq

Nunani allani paasineqarpoq aatsitassarsiornerup sumiiffimmi nassatarigajukkai pinerlunneq annertunerulersoq, atortittartuuneq aamma atornerluineq³⁹. Tamatuma saniatigut aatsitassarsiorneq nappaatinik tunillaasortunik eqqussuineramik aamma siaruarterinermik sunniuteqarsinnaavoq. Erseqqissumik ajornartorsiut tamanna Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornermut suliniutinut ingerlasunut aamma atuunnersoq ilisimaneqanngilaq.

Issittumi inuunermut atugassarititaasunik misissuinerimi (SLiCA, 2008) ikiaroorartunik imigassamillu atornerluineq sumiiffimmi ajornartorsiutit annertuutut nalilerneqartut takuneqarsinnaavoq. Taamaallutik pingasunit marluk atornerluineramik ajornartorsiutit pingaaruteqartut isumaqarput. Misissuineq taanna nutaanngiliniikummat VSB-imik nalunaarusiornermut atatillugu tamanna sukumiinerusumik misissorneqassaaq.

2018-imi Naalakkersuisut 2018-2022-mut kinguaassiuutitigut innarliineq pillugu periusissiorput (Killiliisa). Periusissiami siunertarineqarpoq susassaarfiit assigiinngitsut ilanngutitlugit suliniutitigut arlalitsigut kinguaassiuutitigut innarliisarnert amerlassusaat ikilisarniarneri. 2018-imi inunnik misissuinerimi 15-29-nik ukiullit 24 pct.-ii, 18-inik ukioqalertinnatik "kinguaassiuutitigut ilionernut pinngitsaalineqarsimallutik imaluunniit pinngitsaaleriarneqarsimallutik" oqarput.

Pisoq A

Sumiiffimmi sunniineq:

Sulisartut nunanit allaneersut aqutitigalugit aamma Nuummum qanittumik attaveqarnikkut ikiaroorartunik nutaanik eqqussuineq taakkuninngalu sumiiffimmi najugaqartunut siaruarterineq immannguaq navianarsinnaavoq, pilersuisut sulisartullu tassannganneerpata imaluunniit sulisartut nunanit allaneersut aatsitassarsiorfiliarnerminni sivikitsumik Nuummiissimappata. Aatsitassarsiorfik Qeqertarsuatsiaaniit 40 km-nik ungasissusilimmiippoq, taamaattumik ilimagineqarpoq sunniutaa annikitsuussasoq, sulisartut sulinngiffimminnik Qeqertarsuatsiaani atuisarnissaat eqqaassanngikkaani.

Kommunimut sunniutit:

Ikiaroorartunik nutaanik eqqussinissamik Nuummilu inunnut siaruarterinissamimik immannguaq navianaataasinnaavoq.

Nunamut tamarmut sunniutit:

Navianartumiittunut, pinerlunnermut aamma atornerluinermut nunamut tamarmut sunniutaasinnaanera ilimagineqanngilaq.

Pisoq B

Soorlu pisoq A-mi.

³⁹ <https://www.oxfam.org.au/wp-content/uploads/2011/11/OAus-TunnelVisionWomenMining-1102.pdf>, <https://asiafoundation.org/resources/pdfs/TraffickingIncidenceatMinesitesreportOct08ENG.pdf> samt kommentarer fra tidligere minedriftshøringer i Grønland.

VSB-imik suliaqarnermi paasissutissat pisariaqartut

GAM-imit annikitsunik ilanngussuilluni aatsitassarsiorfimmik anngajaarniutit qanoq passunneqarnissaat aamma Kalallit Nunaanni peqqinnissaqarfimmik qanoq suleqateqarnissaq pillugit paasissutissat.

GAM-imiit annikitsunik ilanngussuilluni sumiiffimmiuni isertitat annertunerulernerata inuiaqatigiinni atornerluinermik (imigassat ikiaroornartullu), atortittartuunermik, aningaasanoorajunermik assigisaannillu ajornartorsiutinik annerulersitsinninnissaq qanoq ikorfartorneqarsinnaanersoq pillugu aamma qanoq Namminersorlutik Oqartussat aamma Kommuneqarfik Sermersooq tassuunakkut suleqatigineqarnissaannut paasissutissat.

Qeqertarsuatsiaanut aanngajaarniutinik annertunerusumik eqqussuisoqarnissaanut navianaat pillugu politiinik akitsuuserisoqarfimmillu apersuineq.

SLiCA-mik nalunaarusiaq sumiiffimmi najugaqartunik apersuinikkut ilaneqartariaqarpoq/nutartertariaqarpoq.

Allagartat uppersaatait nunamut tamarmut atuuttut

- Killiliisa, Naalakkersuisut kinguaassiuutitigut innarliineq pinngitsoorniarlugu periusissiaat, 2018-2022⁴⁰
- Kalaallit Nunaanni atornerluinermut aningaasartuutit (Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik, 2015)
- Inuuneritta II 2013-2019 – Inuit peqqissuunissaannut Naalakkersuisut periusissiaat siunertaallu 2013-2019.

Tigusiffiit pingaartut allat

- Issittumi inuunermi atugassarititaasut pillugit misissuineq , SLiCA (2008).
- Qeqertarsuatsiaat pillugit takussutissiatigut nalunaarusiaq oqaaseqaatitaligaq issittumi inuunermi atugassarititaasut pillugit misissuinerup (SLiCA), Kalaallit Nunaannut tunngasortaanik tunngaveqartoq Qeqertarsuatsiani rubinisiorfimmut SIA-liornermut atatillugu (2011).

4.4.5 Nuuttarneq (tikinnermik aallarnermillu takussutissat)

Kalaallit Nunaanni nunaqarfinniit illoqarfinnut nuuttarneq amerlassutsimigut annertuneruvoq (Kalaallit Nunaanni nuuttarneq, 2010). Ilinniagaqarneq aamma ilinniakkatigut suliatigullu piginnaasaqarnernik atuineq nuunnermut peqqutaasut pingaarutilerujussuit ilagaat.

Nuuttarneq pillugu nalunaarusiamit (Kalaallit Nunaanni Nuuttarneq, 2010) misilittakkat takutip-paat - issittumi tamarmi aatsitassarsiorfinni misilittakkanik tunngaveqarluni - sulisut nuttarajup-pallaanngitsut, naak aallaavittut oqaatigisimagaluaraat nuuttarlutik sulinnermut atorfinitsinneqarnissartik soqutigalugu.

Pisoq A

Sumiiffimmi sunniineq:

Suliniutip kingunerisaanik inuit Qeqertarsuatsiaanut nertsartassappata sumiiffimmi inuiaqatigiinni pissutsinut inuillu imminnut ataqtigiinnerannut sunnuteqarsinnaavoq. Massakkuugallartorli er-seqqinngilaq inuit Qeqertarsuatsiaanut nuuikkusunnersut aatsitassarsiorfik Qeqertarsuatsiaaniit 40 km missaanik ungasissuseqarmat, aatsitassarsiorfimmullu atatillugu tassani inissaqartitsisoqassalluni.

⁴⁰ https://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Publications/Familie/DK/Killiliisa_dk.pdf

Rubinisorfik akerleralugu, tassani inuit pinerlunnissamik isumaqarlutik takkuttarnissaat aarlerigineqartoq, ilimagineqarpoq anorthosit taama pileranartiginngitsoq, annertuukkuutaarluni aatsaat niuffaffinni naleqarmat ikittuinnarnillu katersisartunut soqutiginaateqarnani.

Kommunimut sunniutit:

Kommunimut annertunerusumik sunniuteqarnissaq ilimagineqanngilaq suliniuteqarfiup annertussusaa sumiinneralu pissutigalugit.

Nunamut tamarmut sunniutit:

Nunamut tamarmut annertunerusumik sunniuteqarnissaq ilimagineqanngilaq suliniuteqarfiup annertussusaa sumiinneralu pissutigalugit.

Pisoq B

Pisumi A-misut, sunniutaali annertunerussalluni sulisussat amerlanerussammata.

VSB-imik suliaqarnermi paasissutissat pisariaqartut

Sumiiffimmi inunnik apersuineq tamaanga tamaangalu nuuttarnissamut ilimagisat pillugit, aamma Qeqertarsuatsiaanut qanoq kinguneqarsinnaanersoq inuit ilaat aatsitassarsiorfimmi sulisalissappata sumiiffimmilu inuiaqatigiinnik sivilisulaartumik qimatsisimasassallutik.

Allaqartat uppersaait nunamut tamarmut atuuttut

N/A

Tigusiffiit pingaartut allat

- Kalaallit Nunaanni nuuttarneq, 2010.

4.4.6 Sunniutit annertusiartortut (suliffeqarfeqarnermut sunniutit pinnagit)

Sunniutit annertusiartortut tassaasut "sunniutit aallaaveqartut sulinerup/suliniutip annertusiartaartumik aamma/imaluunniit sunniutaa allat ingerlanneqartut, pilersaarutigineqartut imaluunniit naammattumik nassuiarneqarsimasut tunngavigalugit sunniutit" nassuiarneqarput ⁴¹.

Malugalugu sunniutit annertusiartortut suliffeqarnermut tunngasut immikkoortumi 4.1-imi allaaserineqareermata.

Immikkoortumi uani sammeneqassapput:

- Atuisartunut akigititaasut qaffannerannik nalunaarsuiffik (aningaasat naleerukkiartorera – sumiiffimmi, kommunimi aamma nunami tamarmi)
- Aningaasaqarnermut aningaasaliinerit (aatsitassarsiorfiup kingunerisaanik inuussutissarsiutit)
- Pisortanit sullissinerit pitsaanerusut/innuttaasunut tunniussinerit pitsaanerusut
- Immakut angallanneq.

Kiisalu VSB-imik suliarinninnermi Nuummi Ilulissanilu imarpik qulaallugu timmisartunut mittarfissat 2023-mi atulernissaannut naatsorsuutigisat paasiniarneqassapput, kisianni kinguaattoornissaannik, inuussutissarsiornerup ineriartorneranut, takornariaqarnermut, aningaasaliinernut aamma suliffissaqarnermut Majoqqap Qaavanut qanoq sunniuteqassanersut ilimagineqassallutik.

⁴¹https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/58fb524c-3f82-462b-918f-0ca1af135334/IFC_GoodPracticeHandbook_CumulativeImpactAssessment.pdf?MOD=AJPERES&CVID=kbnYgI5

Pisoq A

Sumiiffimmi sunniineq:

Qeqertarsuatsiaani agguaqatigiissillugu isertitat annertusippata nioqqutissat sullissinerillu akiisa qaffannerannik kinguneqarsinnaavoq (aningasat naleerukkiartornerat). Pingaartumik navianartumi inissisimasunut pitsaanngitsumik sunniuteqassaaq. VSB-imi paasinierneqassaaq suliniummi uani taamaannersoq.

Nunap ilaani tassani aatsitassarsiornermik suliniutit arlallit malittaasumik Qeqertarsuatsiaani aningaasaliinermik pingaartumik aatsitassarsiorfinnut tassanilu sulisunut pilersuineramik ingerlataqartartunik kinguneqarsinnaapput. Taama pisoqarsinnaanerata ilimanaataa VSB-imi - Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiorfinnit allanit misilittakkat tunngavigalugit paasinierneqassaaq.

Annertunerusumik akileraarutitut akiliisalerneq – isertitanit, ingerlatsivinnit akileraarutit aamma kisermaassat atorneranut akiliutit – pingaartumik aatsitassarsiorfinnit allanit akileraarutitugit isertitat ilagalugit ungasinnerusoq isigalugu sumiiffimmi, kommunimi aamma nunami tamarmi pisorta qarfiit nukittorsarsinnaavaat. VSB-imi paasinierneqassaaq aatsitassarsiorfinnit akileraarutit innuttaasunut qanoq iluaqutaasinnaanersut.

VSB-imi paasinierneqassaaq suliniummut aatsitassarsiornikkut suliniutitut allanut atatillugu immakkut angallanneq annertunerulersoq, siunissaq ungasinnerusoq isigalugu aalisarnermut aamma nalinginnaasunik kangerliumarngup immallu atornerarneranut ajornartorsiutaalersinnaanersoq.

Kommunimut sunniutit:

Aamma taamatut kommunimi aningaasat naleerukkiartornerat navianataasinnaavoq. VSB-inimi sukumiinerusumik paasinierneqassaaq.

Nunap ilaani tassani aatsitassarsiornermik suliniutit arlallit malittaasumik illoqarfinni annerusuni, assersuutigalugu Nuummi Paamiunilu, aningaasaliinermik pingaartumik aatsitassarsiorfinnut tassanilu sulisunut pilersuineramik kinguneqarsinnaapput. Taama pisoqarsinnaanerata ilimanarnera VSB-imi paasinierneqassaaq - Kalaallit Nunaanni kommunini allani assingusunik suliniuteqarfiusunit misilittakkat tunngavigalugit.

Akileraarutit akiliineq kommunimut sumiiffimmi sunniutit allaaserineqartut saniatigut annertunerusumik sunniuteqarnissaa ilimagineqanngilaq.

VSB-imi suliniummut aatsitassarsiornikkut suliniutitut allanut atatillugu immakkut angallanneq annertunerulersoq, siunissaq ungasinnerusoq isigalugu kommunimi aalisarnermut aamma nalinginnaasunik sinerissap avataani immap atornerarneranut ajornartorsiutaalersinnaanersoq paasinierneqassaaq.

Nunamut tamarmut sunniutit:

Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornermik suliniutit arlallit malittaasumik Qeqertarsuatsiaani aningaasaliinermik, pingaartumik aatsitassarsiorfinnut tassanilu sulisunut pilersuineramik ingerlaqartartunik kinguneqarsinnaapput. Taama pisoqarsinnaanerata ilimanaataa VSB-imi paasinierneqassaaq.

VSB-imi suliniummut aamma aatsitassarsiornikkut suliniutitut allanut atatillugu immakkut angallanneq annertunerulersoq, siunissaq ungasinnerusoq isigalugu Kalaallit Nunaanni aalisarnermut aamma nalinginnaasunik Kalaallit Nunaata imartaata atornerarneranut ajornartorsiutaalersinnaanersoq paasinierneqassaaq.

Pisoq B

Pisumi A-misut, sunniutaali annertunerussalluni amerlanerusunik sulisoqarnerup aamma nioqqutissiornerup annertusinerata kingunerisaanik immakut angallannerup annertusineranik peqquteqartumik.

VSB-imik suliaqarnermi paasissutissat pisariaqartut

Siusinnerusukkut aatsitassarsiorfinnik ilimanaateqarnerisq aatsitassarsiornermik suliniut aningaasat naleerukkiartornerannik kinguneqassanersq pillugu suliniutinit paasissutissanik katersisoqassaaq.

Apersuinikkut, aatsitassarsiornerup kingunerisaanik inuussutissarsiornermi pilersitsisinnaanerp ilimanaatai pillugit, aamma taakku siusinnerusukkut aatsitassarsiornermut atatillugu qanoq annertutiginersut pillugit paasissutissanik katersisoqarsinnaassaaq.

Apersuinikkut, akileraarutitut annertunerusumik tunngaveqarnerup sumiiffimmi najugaqartunut qanoq sunniuteqarnerisq, erseqqissisillugu aatsitassarsiorfiup tamaaniinnera Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiinnut qanoq ajunngitsumik sunniuteqarnera pillugu paasissutissanik katersisoqassaaq.

Nunap ilaani tamaani immakut angallanneq pillugu aamma sulutip ingerlanerata nalaani immakut angallannerup qanoq annertutiginissaanut ilimagisat pillugu, aamma nunap ilaani tassani allatigut immakut angallannernut allanut atassuteqarnera pillugu paasissutissanik katersisoqassaaq.

Allagartat uppersaaitit nunamut tamarmut atuuttut

N/A

Tigusiffiit pingaartut allat

- Good Practice Handbook – Cumulative Impact Assessment and Management: Guidance for the Private Sector in Emerging Markets (IFC, 2013).

4.5 Sunniutit sinneruttut

Kapitalimi uani suliniutip sunniutai sinneruttut misissorneqarput; kulturikkut kingornussat, inuiaqatigiinni kulturikut naleqartitat aamma pilersuinerup tunngasut aningaasaqarnermullu sunniutit malittaasut.

4.5.1 Kulturikkut kingornussat, kulturikkut inuiaqatigiinni naleqartitat aamma pilersorneqarnermut tunngasut

Kulturikkut kingornutat eqqarsaatigalugit Nunatta Katersugaasiviata kulturikkut kingornutat eq-qissisimatitat tamaasa nalunaarsuutitut allattugaatigai. Nunatta Katersugaasivia kisimi nalunaarsuutitut isersinnaavoq, nalunaarsuummilu paasissutissat sulinikkut nalilersinnaallugit. Itsarnisat kingornussat nunamut aalajangersimasut tamarmik imminnik eqqissisimatitaapput. Tamanna taaneqartarpoq piviusumik atuuttumik eqqissisimatitsinerit. Kingornutamut itsarnitsamit nunamut aalajangersimasunit meterit marluk iluanni sunilluunniit suliaqartoqassanngilaq⁴². Itsarnisarsiuut aatsitassarsiornermik suliniummut piareersaaneermut atatillugu nunap ilaa kingornutanik itsarnitsanik nassaarsiorfigisimavaat, nunallu ilaa Nunatta Katersugaasivianit atorneqarnissamimut akuerineqarpoq⁴³.

Pilersuinerup tunngatillugu aamma inuiaqatigiinni naleqartitat pillugit sionatigut misissuinerit takutippaat Qeqertarsuatsiaani aperineqartut 50 pct.-iisa akissarsiaqarlutik sulineq

⁴² <https://da.nka.gl/kulturav/fortidsminder/>

⁴³ Materiale fra GAMs borgermøde i Qeqertarsuatsiaat (19.09.2020).

piumanerugaat, 25 pct.-iisa aalisarneq piniarnerlu piumanerugaat kingulliullutillu 25 pct.-iisa akissarsiaqarluni sulineq aalisarnermik piniarnermillu ilallugit piumanerugaat ⁴⁴.

Kalaaliminertorneq kalaaliussutsip attatiinnarnissaatut pingaartutut imaluunniit pingaartorujussuurtut isigineqarpoq. Piniarneq aalisarnerlu, nunianneq nerisassanillu asiunaveersaartitsineq assinganik pingaaruteqarput. Innuttaasut akornanni amerlaqisut kalaaliminernik nerisassaqaarniarneq nammineq piniarnermikkut aalisarnermikkullu isumagisarpaat.

Aatsitassat pillugit inatsit (2009) naapertorlugu sulisunut piniarneq aalisarnerlu aatsitassarsiornermut akuersissuteqarfimmi tunngaviatigut akuerineqanngilaq. Taamaattoq aalisartoqarsinnaavoq piniartoqarsinnaallunilu tamanna naalakkersuisoqarfimmit immikkut akuersissutigineqarpat. VSB-imik suliarinninnermi aamma tamanna sivisuumik nunap ilaani sivisuumik tassaniittunut atuunnersoq misissorneqassaaq.

Pisoq A

Sumiiffimmi sunniineq:

Pilersorneqarnikkut suliarineqartut suliniutip Qeqertarsuatsiaani sunniutissaasa annersarissagunarpaat, piniartut/aallaaniartartut aalisartullu piniarfissaminnik/aalisarfissaminnik killilersorneqarsinnaammata. Akerlianillu qaqqami angalanissaq ajornaannerulissaaq sumiiffimmi najugaqartut aatsitassarsiorfimmut aqqusineq atorsinnaassappassuk. Ilutigalugu inuiaqatigiinni kulturikkut naleqartitatigut kinaassuseq sunnerneqarsinnaavoq, aatsitassarsiorfiup sumiiffimmi najugaqartut amerlasuut piniartuunermiit/aalisartuunermiit nuuttut atorfinitsissappagit, taakkulu taamaallaat sunngiffimminni isumagisarsinnaalissallugit.

Tamatuma saniatigut ukiup ilaannaani sulinerup kingunerisinnaavaa aalisartut piniartullu aalisarnermut/piniarnermut akuersissutitik annaananer, isertitamik 50 pct.-ii sinnerlugit aalisarnerup piniarnerullu avataaniit pisarpatigut.

Kommunimut sunniutit:

Kommunip iluani kulturikkut kingornussat, kulturikkut inuiaqatigiinni naleqartitat aamma pilersorneqarnermut tunngasut annertuumik sunnerneqarnissaat ilimagineqanngilaq.

Nunamut tamarmut sunniutit:

Nunami tamarmi kulturikkut kingornussat, kulturikkut inuiaqatigiinni naleqartitat aamma pilersorneqarnermut tunngasut sunnerneqarnissaat ilimagineqanngilaq.

Pisoq B

Pisumi A-misut, sunniutaali annertunerussalluni sulisussat amerlanerussammata taamalu sumiiffimmi inuiaqatigiinnut annertunerusumik sunniuteqassalluni.

VSB-imik suliaqarnermi paasissutissat pisariaqartut

Suliniuteqarfik Kalaallit Nunnaani kulturikkut kingornussat tungaasigut immikkut naleqarnersoq paasiniarneqassaaq, immaqa Nunatta Katersugaasivianik apersuinikkut.

Sumiiffimmi najugaqartut suliniuteqarfik aalisarnermut/piniarnermut atortarneraat paasiniarneqassaaq. Tamanna ass. sumiiffimmi najugaqartunik aamma Kalaallit Nunaanni Aalisartut Piniartullu Kattuffiat (KNAPK)-nik apersuinikkut pissaaq. Aammalu nunap assinga

⁴⁴ True North Gems Inc. (2014). Inuiaqatigiinni pijuartussamik iluaqutaasumik sunniinermik nalunaarusiamut missingiut Aapaluttumi Rubinisiornermut atatillugu.

aatsitassarsiorfiup, piniartarfiit aamma aalisartarfiit sumiinnerinik ataatsimut isigalugu takutitsisoq pissarsiarineqassaaq.

Sumiiffimmi najugaqartunik inuiaqatigiinni naleqartitat allatigut isigalugit aatsitassarsiorfiullu atorneqarneranut tunngasut pillugit apersuisoqassaaq.

GAM-imi paasiniarneqassaaq kantiinami il.il. kaaliminernik nerisassiat neqeroorutigineqartassanersut aamma qanoq annertutigisumik.

Kiisalu paasiniarneqassaaq aatsitassarsiornerup tassani uumasut aalisakkallu akornusersussanera (qaartiterinermi, angallassinermi nipiliornerit il.il.) tamatumalu aamma piniarneq/aalisarneq akornusersinnaavaa.

Allaqartat uppersaatit nunamut tamarmut atuuttut

N/A

Tigusiffiit pingaartut allat

- Issittumi inuunermi atugassarititaasut pillugit misissuineq, SLiCA (Kruse & Poppel, 2008).
- Qeqertarsuatsiaat pillugit takussutissiatigut nalunaarusiaq oqaaseqaatitaligaq issittumi inuunermi atugassarititaasut pillugit misissuinerup (SLiCA), Kalaallit Nunaannut tunngasortaanik tunngaveqartoq Qeqertarsuatsiani rubinisiorfimmu SIA-liornermut atatillugu (2011).

4.5.2 Aningasaqarnikut malittaasumik sunniutaasut allat

Aningasaqarnikut malittaasumik sunniutaasuni allani ineqarnermut pissutsit minnerpaatut misissorneqartariaqarput. Tamatuma kingunerissavaa suliniutip ineqarnermut tassungalu akiliutit sunniineranik naliliineq.

Ineqarnermut ingerlatsivik INI A/S pisortat ineqarfiutaasa amerlanerpaartaannik ingerlatsisuupput. Kisianni ineqarnermut ingerlatsivik Iserit Kommuneqarfik Sermersuup ineqarfiutai ingerlappai (Nuummi, Paamiuni, Ittoqqortoormiini aamma Tasiilami kommunip ineqarfiutai). Kiisalu namminersorluni ingerlatsisup, Agerskov Consulting-ip, Nuummi ineqarfiit arlallit Ineqarnermut Ingerlatsivikkut Illuut-ikkut ingerlappai. Sulisitsisoq ineqarnermut ingerlatsivimmut aallarniutaasumik attaveqartuussaaq.

Illoqatigiit amerlassusaat ineqarfiup qanoq angitiginissaanut aalajangiisuussaaq, tassa illoqatigiit sisamanik inuttallit ilisaqqunnartumik ineqarfimmu sisamanik initalimmut innersuunneqassapput. Illoqarfinni annerusuni, pingaartumik Nuummi utaqqisunut allattorsimaffiit annertoqaat, taavalu ineqarfik neqeroorutigineqartoq akuerineqartariaqarluni. Kisianni kissaatigalugu nuunnissamut allatsittoqarsinnaavoq.

Suliniummumut atatillugu aalajangersimasumik atasussamik sulisunut inissaqartitsivik sanaartorneqassaaq. Inissaqartitsivik umiarsualivimmut suliarinniffimmullu qanittumi inissinneqassaaq. Inissaqartitsivik ilaatigut illunik ineerartalinnik, ilaatigut ataatsimoorfissanik ilaqassaaq, taassunga ilanngullugit TV-rtarfik aamma isersimaartarfik, igaffik aamma nerisarfik.

Pisoq A

Sumiiffimmi sunniineq:

Siornatigut nalunaarusianit aamma VSB-init erserpoq Qeqertarsuatsiaani ineqarnissamut utaq-qisoqartoq. Aatsitassarsiorfimmu sulisut aatsitassarsiorfiup qanittuani ineqartitaassammata

(Qeqertarsuatsiaaniit 40 km-itut ungasitsigisumi), sumiiffimmi ineqarnermut ineqarnermullu akiliutitut annertunerusumik sunniuteqarnissaa ilimagineqanngilaq.

Kommunimut sunniutit:

Suliniutip annertussusaa sumiinneralu eqqarsaatigalugit kommunimi ineqarnermut pissutsitut sunniuteqarsinnaanera ilimanangilaq.

Nunamut tamarmut sunniutit:

Uttuutip taassuma nunamut tamarmut sunniuteqarnissaa ilimagineqanngilaq.

Pisoq B

Soorlu pisoq A-mi.

VSb-imik suliaqarnermi paasissutissat pisariaqartut

Aatsitassarsiorfimmi sulisut ukiumut qaammatini pingasuni aatsitassarsiorfiup ilaannakortumik ingerlanerani sumiittassanersut paasiniarneqassaaq. Qeqertarsuatsiaani tamakkiisumik imaluunniit ilaannakortumik ineqarniarunik – tassani najugaqariinnginnerat aallaavigigaanni - sumiiffimmi ineqarnermut pissutsitut sunniuteqarsinnaassapput.

Allagartat uppersaatit nunamut tamarmut atuuttut

N/A

Tigusiffiit pingaartut allat

N/A

5. SOQUTIGINNITTUNIK ILANNGUTITITSINEQ

Kapitalimi uani suliniummut soqutiginnittut pingaarnert kikkuuneri paasiniaaneqassapput aamma suliniarnerit pingaarnarpaat ataatsimut eqikkarneqassallutik soqutiginnittunik ilanngutititsinikkut, tamannalu VSB-imik suliarinninnermut ilaatinneqartussatut eqqarsaatigineqarpoq.

5.1 Soqutiginnittut kikkuunerinik paasiniaaneq

Soqutiginnittut uani immikkoortiterneqassapput suliniaqatigiiffinnut, suliffeqarfinnut imaluunniit inuinnarnut ataasiakkaanut suliniummit sunnerneqartussatut imaluunniit suliniummi soqutigisaqartut. Soqutiginnittunik allattuiffik inaarutaanngilaq ingerlaavartumillu nutarneqartassalluni.

Ataani takussutissiami suliniummi soqutigisaqartut pingaarnert eqikkarneqarput, qanoq ilanngutinneqarnissaat, pissutsillu sorliit siunnersuuteqarfigisinnaanissaat.

Soqutiginnittoq	Uunga ilanngutitinneqarnissani ilimagisaq	Uunga siunnersuuteqarsinnaasoq
Namminersorlutik Oqartussat		
Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik	Apersuineq imaluunniit ataatsimoortunik apersuineq	Peqqissuseq pillugu aallaqqaataaniit paasissutissat naammassineranni sanilliunneqarsinnaasut Inuit peqqinnissaanut periusissiamut anguniakkanullu naleqqiullugu sumiiffimmi najugaqartut suliniummilu sulisut peqqissusaat
Isumaginninnermut Sulisoqarnermullu Naalakkersuisoqarfik	Apersuineq imaluunniit ataatsimoortunik apersuineq	Suliaqarneq piginnaaneqarnerlu pillugit aallaqqaataaniit paasissutissat naammassineranni sanilliunneqarsinnaasut Suliaqarneq
Aatsitassanut Naalakkersuisoqarfik	Apersuineq imaluunniit ataatsimoortunik apersuineq	Aatsitassarsiorluni suliniutinit allanit misilittakkat
Aatsitassanut Aqutsisoqarfik	Apersuineq imaluunniit ataatsimoortunik apersuineq	Aatsitassarsiorluni suliniutinit allanit misilittakkat
Inuussutissarsiornermut, Niuernermut, Nunanut Allanut Silallu Pissutaata Allangoriartorneranut Naalakkersuisoqarfik	Apersuineq imaluunniit ataatsimoortunik apersuineq	Aatsitassarsiornermut malittaasunik inuussutissarsiornerit pillugit aallaqqaataaniit paasissutissat - aamma aatsitassarsiornermik suliniutinit allanit misilittakkat

Soqutiginnittoq	Uunga ilanngutitinne-garnissani ilimagisaq	Uunga siunnersuuteqar-sinnaasoq
		Suliniuumut atatillugu i-nuussutissarsiornikkut periarfissat
Aalisarnermut Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoqarfik	Apersuineq imaluunniit ataatsimoortunik apersuineq	Aatsitassarsiorfiup atorneqarnera aamma immakkut angallannerup annertusisup kangerliumanermi sunniutaa
Meeqqanut, Inuusuttunut, Ilaqutariinnut Inatsisillu Atuutsinneqarnerannut Naalakkersuisoqarfik	Tusarniaaneq tamanut ammasoq	-
Namminersorlutik Oqartussat		
Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Timersornermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik	Apersuineq imaluunniit ataatsimoortunik apersuineq	Ilinniarneq aamma piginnaasanik ineriartortitsineq
Aningaasaqarnermut Nunamullu Namminermut Naalakkersuisoqarfik	Tusarniaaneq tamanut ammasoq	Suliniuummi akileraartoqarnermut pissutsit aamma Kalaallit Nunaata aningaasaqarnikkut iluanaarutigisinnaasai
Ineqarnermut, Attaveqatigiinnermut, Naligiisitaanermullu Naalakkersuisoqarfik	Tusarniaaneq tamanut ammasoq	-
Nunami tamarmi soqutiginnittut allat		
Sulisitsisut peqatigiiffiat NUSUKA Nunaqavissut Suliffiutillit Kattuffiat	Apersuineq imaluunniit ataatsimoortunik apersuineq	Sumiiffimmi/kommunimi sulinissamut periarfissat
Kalaallit Nunaanni sulinikkut kattuffiit annersaat, SIK (Sulinermik Inuussutissarsiuteqartut Kattuffiat), ilanngullugit Nuummi, Paamiuni aamma/ imaluunniit Qeqertarsuatsiaani immikkoortut	Apersuineq imaluunniit ataatsimoortunik apersuineq	Sumiiffimmi/kommunimi sulinissamut periarfissat
Grønlands Erhverv, GE (Sulisitsisut), ilanngullugit Nuummi, Paamiuni aamma/ imaluunniit Qeqertarsuat-siaani immikkoortut	Apersuineq imaluunniit ataatsimoortunik apersuineq	Sumiiffimmi/kommunimi inuussutissarsiutitigut periarfissat
Kalaallit Nunaanni Sullivinnik Nakkutilliisoqarfik	Apersuineq	Suffimmi isumannaallisaaneq aamma navianartut
Kalaallit Nunaanni Rigsombudsmandi	Tusarniaaneq tamanut ammasoq	-
Pinngortitaleriffik	Tusarniaaneq tamanut ammasoq	Pinngortitamik sunniineq (pingaarnertut MVB ukktatalugu)

Soqutiginnittoq	Uunga ilanngutitinne-qarnissani ilimagisaq	Uunga siunnersuuteqar-sinnaasoq
WWF Grønland	Tusarniaaneq tamanut ammasoq	Inuiaqatigiinni piujuartitsineq ataatsimut isigalugu
Transparency International Greenland	Tusarniaaneq tamanut ammasoq	Inuiaqatigiinni piujuartitsineq ataatsimut isigalugu
Kalaallit Nunatta Katersugaasivia	Apersuineq	Itsarnitsanik nassaat sumiiffimmilu kulturikkut kingornussat
Politiit	Apersuineq	Pinerlunneq, atornerluineq navianaatillu allat
KNAPK, Kalaallit Nunaanni Aalisartut Piniartullu Kattuffiat	Apersuineq	Piniartut aalisartullu aatsitassarsiorfiup eqqqanik atuinerat
Kommuneqarfik Sermersuumiit		
Borgmesterip allaffia/Kommunalbestyrelsi	Apersuinerit	Kommunimut sunniutit, pingaartumik suliffissaqarnermut aamma inuussutissarsiornikkut periarfissanut atatillugu
Sanaatornermut Avatangiisinullu Ingerlatsivik	Apersuinerit imaluunniit ataatsimoortunik apersuinerit	Kommunimut sunniutit, pingaartumik suliffissaqarnermut aamma inuussutissarsiornikkut periarfissanut atatillugu
Meeqqanut Ilaqutariinnullu Ingerlatsivik	Apersuinerit imaluunniit ataatsimoortunik apersuinerit	Kommunimut sunniutit, pingaartumik suliffissaqarnermut aamma inuussutissarsiornikkut periarfissanut atatillugu
Atugarissanermut Suliffeqarnermullu Ingerlatsivik	Apersuinerit imaluunniit ataatsimoortunik apersuinerit	Kommunimut sunniutit, pingaartumik suliffissaqarnermut aamma inuussutissarsiornikkut periarfissanut atatillugu aamma pisorta qarfinnik sunniutissamut ilimagisat
Kommunimi soqutigisat allat		
KTI Aatsitassalerinermik Ilinniarfik	Apersuinerit	Ilinniarneq, piginnaasanik ineriartortitsineq aamma suliffisaqarsinnaaneq
Nuummi Ilisimatusarfik	Tusarniaaneq tamanut ammasoq	Ilinniarneq aamma piginnaasanik ineriartortitsineq
Center for Arktisk Teknologi (ARTEK), DTU-p aamma KTI-p suleqatigiinnerat	Tusarniaaneq tamanut ammasoq	Ilinniarneq aamma piginnaasanik ineriartortitsineq
Qeqertarsuatsiaaniit		

Soqutiginnittoq	Uunga ilanngutitinne-garnissani ilimagisaq	Uunga siunnersuuteqar-sinnaasoq
Nunaqarfimmi aqutsisut (Kapisilinnut & Qeqertarsuatsiaanut ataatsimoortut)	Ataasiakkaanik ataatsimoortunillu apersuinerit	Qeqertarsuatsiaat pillugit aallaqqaataaniit paasissutissat Inuiaqatigiinnut ajoqu- taanngitsumik sumiiffimmi atuisinnaaneq ataatsimut isigalugu, suliffissaqarneq ukkataralugu aamma su- miiffimmi inuussutissarsiornikkut periarfissat
Nunaqarfimmi piniartut aalisartullu	Innutaasunik ataatsimiititsineq imaluunniit ataatsimoortunik apersuineq	Aatsitassarsiorfiup eqqaata piniarnermut/aalisarnermut atorneqarnera, sunniutaasinnaasut allat
Nunaqarfimmi innuttaasut ataatsimut isigalugit	Innutaasunik ataatsimiititsineq imaluunniit ataatsimoortunik apersuineq	Qeqertarsuatsiaat pillugit aallaqqaataaniit paasissutissat Inuiaqatigiinnut ajoqutaanngitsumik sumiiffimmi atuisinnaaneq ataatsimut isigalugu, suliffissaqarneq ukkataralugu
Sumiiffimmi pilersuisut/suliffeqarfiit	Ataasiakkaanik ataatsimoortunillu apersuinerit	Qeqertarsuatsiaani suliffeqarfiit pillugit aallaqqaataaniit paasissutissat Sumiiffimmi inuussutissarsiornikkut periarfissat

5.2 Ilanngutititsinerup ingerlanera

GAM Qeqertarsuatsiaani suliniummi suliarisassat pillugit paasissutissiiniarluni tamanut ammasumik MEL 2019-162 suliniut Majoqqap Qaava pillugu ataatsimiisitsivoq. Ataatsimiisitsineq pivoq ulloq 19-09-2020. Aammalu ingerlatsivik sumiiffimmiunik silasiorfimmik takussaasartussanik aamma ukiukkut/upernaakkut 2021-mi sikup pissusaanik misissuisartussanik pissarsiorpoq.

Soqutiginnittunik ilanngutititsinerup allorianerup tullerissavaa VSB-imut TOR-imik (Suliniuummi Suliarisassat allattorsimaffiat), ulluni 35-ini tamanut ammasumik tusarniaaqqaarneq. Tusarniaanerup akissutit katersorneqassapput tamanullu saqqummiunneqarlutik, Namminersorlutik Oqartussat tusarniaaernerup nittartagaani itisiliissummik nalunaarusinermullu ilanngunneqassallutik. Itisiliissummik nalunaarusiaq allaaserisaavoq tusarniaanerup akissutinik tamanik tusarniaaqqaarnermilu oqaaseqaatinik tamanik imaqartoq. Itisiliissummik nalunaarusiaq

siunertaraa tusarniaanermi akissutit pingaarutillit oqaaseqaatillu suliniut pillugu akissuserneqarnissaat. Kiisalu itisiliissummik nalunaarusiaqarnerup sulinerup ingerlanerani allannguutit sumiissusersiussavai.

VSB-imut missingiut sap. akunnerini arfineq-pingasuni tamanut ammasumik tusarniarneqartussaq tusarniaatissanngorlugu nassiutinnginnerani soqutiginnittut siornatigut taaneqartut apersuinikkut, ataatsimoortunik apersuinikkut/suleqatigiinnikut aamma/imaluunniit innuttaasunik ataatsimiisitsinikkut ilanngutitineqassapput. Taamaaliluni qularnaarneqassammat VSB ilisimasani nutaanerpaanik imaqarnissaa suliniummullu pingaarnerrullutik soqutiginnittut eqqasuuteqarnerat assigisaalluunniit pillugit saaffigineqarnissaat. Aamma VSB-imik tusarniaanermut sap. akunnerini arfineq-pingasuni ingerlasussamut atatillugu itisiliissummik nalunaarusiortoqassaaq.

COVID-19-p nunarsuarmi tunillaassuunna massakut atuuttoq takkulluni ataatsimiinnissamik, suleqatigiinnissamik assigisaannillu killiliissappat, taava taakkuninnga suliniarnerit internettikkut oqarasuaatikkulluunniit ingerlanneqassapput.

6. TIGUSIFFIIT ATORNEQARSIMASUT ALLATTORSIMAFFIAT-MIK

ATV-mik suleqatigiissitat (2014). *Kalaallit Nunaanni aatsitassanikineriartortitsnermi teknikikut iliniarnermik aamma piginnanernik inerisaaneq.*

Copenhagen Economics (2012). *Mining and sustainable economic growth.*

Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut Niuernermullu Nalaakkersuisoqarfik – Namminersorlutik Oqartussat (2015). *Suliffeqarfik toqqissisimanarteq – sulinermut periusissiaq 2015.*

Inuussutissarsiornermut Suliffeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik – Namminersorlutik Oqartussat (2020). *Suliffeqarfik pillugu nalunaajaat 2018-2019.*

Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik – Namminersorlutik Oqartussat (2015). *Kalallit Nunaanni atornerluinermit aningaasartuutit.*

Folketinget (2020). *Nalunaajaat 2/4 20-meersoq naalagaaffeqatgiinneq pillugu 2020.*

GAM (2021). *Project Description Majoqqap Qaava*

Grontmij (2013). *Inuiaqatigiinni piujuartussamik iluaqutaasumik sunniinermik nalunaarusiaq - TANBREEZ-ip aatsitassarsiornermik suliniutaaa, Tanbreez Mining Greenland A/S.*

Grontmij (2013). *Social Impact Assessment for the ISUA Iron Ore Project for London Mining Greenland A/S.*

Høgedahl, L., & Krogh, C. (2020). *Kalaallit Nunaanni sulisunik misissuineq (G-AKU).*

IFC (2013). *Good Practice Handbook – Cumulative Impact Assessment and Management: Guidance for the Private Sector in Emerging Markets*

Inuplan & Golder Associates (2015). *Greenland Social Impact Assessment - White Mountain Anorthosite Project, Hudson.*

Kommuneqarfik Sermersooq (2016). *Qeqertarsuatsiaat sumiiffimmi inuiaqatigiittut qanoq ittuunerat.*

Kommuneqarfik Sermersooq (2019). *Atuarfiit pitsaassutsimik nalunaarusiaat 2018.*

Kommuneqarfik Sermersooq (2020) *KOMMUNIMUT PILERSAARUT 2028 KOMMUNEQARFIK SERMERSUUMUT* (digital: <http://sermersooq2028.gl/>)

Kommuneqarfik Sermersooq (2020) *Atuarfiit pitsaassutsimik nalunaarusiaat 2019.*
Nuuttarnermut aqutseqatigiit (2010). *Kalaallit Nunaanni inuit nuutarnerat – Kalaallit NUNAANNI inuit nuuttarnerannik misissuineri immikkoortut pingaarnerit eqikkarneqarnerat.*

Naalakkersuisut (2012). *Inuuneritta II -Inuit peqqinnissaannut 2013-2019-imut Naalakkersuisut periusissiaat anguniagaallu* .

Naalakkersuisut (2014). *Kalaallit Nunaata 2014-2018-imut uuliamut aatsitassanullu periusissiaa* .

Naalakkersuisut (2018). *Ilinniartitaanermut Pilersaarut II – Uddannelsesplan II*

Naalakkersuisut (2018). *Killiliisa, Naalakkersuisut kinguaasiuutitigut innarliinerit akiorniarlugit periusissiaa, 2018-2022*.

Naalakkersuisut (2020). *Kalaallit Nunaata aatsitassanut periusissiaa 2020-2024*.

NIRAS (2010). *Aluminiumimik suliniutip áningaasaqarnikkut aqunneqarnera*.

Oxfam (2002). *Tunnel Vision – Women, Mining and Communities*.

Poppel, Birger (2006). *Issittumi inuunermi atugassaritaasut pillugit misissuineq, SLiCA – suliniut sanilliussisoq naalagaafinnullu arlalinnaat atuuttoq*.

Aatsitassanut Aqutsisoqarfik (2019). *Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornermik ingerlatsineq 2019 – suliarineqartunik allaaserinninneq*.

Shared Resources Pty Ltd (2018). *Inuiaqatigiinni piujuartussamik iluaqutaasumik sunniinermik nalunaasusiq (suliniut Kuannersuit, Greenland Minerals Limited og Greenland Minerals & Energy A/S*.

Akilerarutitut Atugarissaarnermullu ataatsimiititaliaq (2011). *Pisortaqarfik*.

Akileraruteqarnermut Aqutsisoqarfik (2018). *Kalaallit Nunaannut nuuttunut ilitsersuut*.

SRK Consulting (2020). *Preliminary Economic Assessment for the Majoqqap Qaava anorthosite deposit, Fiskensæset, West Greenland*.

Statens Institut for Folkesundhed, SDU (2019). *Kalaallit Nunaanni inunnik misissuineq 2018 – I-inuunermi atugassarititaasut, inooriaaseq aamma peqqissuseq. Takussutissaq ukununga ersiutit uunga inuit peqqissusaat*.

The Asia Foundation (2008). *Incidence of trafficking in persons and prostitution at mine sites in Mongolia*.

True North Gems (2011). *Qeqertarsuatsiaat pillugit takussutissiatigut nalunaarusiaq oqaaseqaatitaligaq issittumi inuunermi atugassarititaasut pillugit misissuinerup(SLiCA)p, Kalaallit Nunaannut tunngasortaanik tunngaveqartoq Qeqertarsuatsiani rubinisorfimmumut SIA-liornermut atatillugu*.

True North Gems Inc. (2014). *Inuiaqatigiinni piujuartussamik iluaqutaasumik sunniinermik nalunaarusiamut missingiut Aapaluttumi Rubinisornermut atatillugu*.

VIVE (2020). *Kalaallit Nunaanni ilinniartitaanermi unammilligassanik misissuineq*.

Watkinson, P. (2009). *Nalunaq Gold Mine – Social Impact Assessment*.

